

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Darabos-utca 33. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: eg sz évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnak.

E g y e s z s z á m á r a 30 f i l l é r .

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Virágvasárnap és Nagypéntek.

Naponként ismétlődő tapasztalati tények hű előképét szemlélhetjük Idvezítőnk virágvasárnapi és nagypénteki élettörténetében. Miként akkor, úgy azóta és ma is, a bűn ezer meg ezer faja üti fel és hordja magasan a fejét s a kísértő szellem mint ragadozó oroszlán jár kél szerteszét, keresve hogy kit nyeljen el. Világosság angyalához hasonlóan öltözve, főképen fenyegeti, ostromolja, rombolja az Isten országa látható alkotmányának, a hívők egyházának mind külső falait, mind belső erődítéseit annyira, hogy a hívők — miként egykor a szorongatott tanítványok — egyre kiáltanak segedelemért: *Uram tarts meg, mert elveszünk!* S a midőn közelg a lelki Izrael hű őriző pásztora, a mikor kitarja mentő karjait és megmutatja magát igazi lényében: még a hitetlen tömeg is belevegyül a dicsőtő üdvözlésbe: *Hozsánna, áldott a ki jött az Urnak nevében!*

Mi lehet az oka, hogy amaz első virágvasárnapon oly szokatlanul élénk mozgólódás támadt Melkhiszedek városának Jeruzsálemnek utcáin, térein, sőt a kapukon kívül is? Hiszen a Benjamin törzs örökségéül jutott s a Juda nemzetségének is lakóhelyéül szolgáló emez ősi szent város falai annyi dicső, korszakos esemény tanui valának már idáig és még sem zendült meg ennyire az egész nép soha, mint épen most?! Az idegnek, kegyetlenek romboló pusztításai sokszor borították gyászba s juttatták keserves siralomra Sionnak leányát: de Isten irgalmasságából ismétlen vígalomra fordult a bú songó gond és a megtérőknek előbb bánatba merült arciról megint öröm sűgárvolt, mert ott látták méltóságos diszben tündökölni Jehova szent lakóhelyét — élő jelképéül az Isten örök országának. Ám, miként amaz átélt viharos korszakok után, úgy most is még egyszer, örömré

gyulad itt minden szív, rivalgva újjong minden szájjal: csak *Ő* közelg szótalanul, szelíden a szent falak felé, *Ő* a ki ura Jeruzsálemnek, ura a templomnak, ura az egész Izraelnek. Sőt a mint az olajfák hegyének lejtőjén mind közelebb-közelebb ér, s a mint megpillantja a város védfalainak büszke tornyait és a nyüzsgő kíváncsi tömeget; másfelől látja az útjára hintett pálmagalyakat, lombokat s a körülötte levő jámbor tanítványok örömét: hajh! ekkor szívet bú tölti el, lelke elborúl, sirásra fakad, felsóhajt: Vajha te is — Jeruzsálem — eszedbe vetted volna, akárcsak ezen a te (megszabadulásodra alkalmas) napodon azt, a mi békességedre való; most azonban elrejtve van az, a te szemeid előtt!

Ily hangulatban érkezik Idvezítő Urunk a hova-tovább megsokasodott tömeggel együtt a városba. A hagyományos tévhiedelmekkel telített nép pedig, a kételkedés és megütközés hangján tudakozódik: Kicsoda ez? mire a sokaság bizonytalan s kétértelmű szavakkal válaszol: Ez a názáreti próféta Jézus.

Mily utólréhetetlen hűséggel ecsetelt életkép, mennyire igazán és leplezetlenül megörökített jelenet, mely az emberlakta világ színterén számtalan izben, hasonló módon játszódott és játszódik le.

A világ fiai eszményi Krisztust kívánnak, a ki az ő eszményökhöz fűződő igényeiket kielégítse. Nekik a nyomtalanul eltűnt régi dicső korszakot visszavarázsló hősre és oly prófétára van szükségök, a ki nem látja a bűnt s hízegő beszédekét szól fent és alant; vagy olyan erkölcsbiróra, a ki a nyilvánosan tudott bűnök elkövetőit kárhözatra veti, a kegyesség álarca alatt lappangó kétszínűeket pedig boldogoknak mondja; meg olyan királyra, a ki kenyeret és vigalmakat biztosít alattvalóinak s édeni állapotokat teremt mindenki számára. Nyissátok ki hát a kapukat, hadd vonuljon be az epedve várt új idők emez

új fejedelme s visszhangozza a távoli égboltozat is: *Hozsánna, áldott a király!*

A szelid lelkű szegény Messiás azonban, jól ösmeri az emberek érzelmeit, gondolatait, terveit s nem az ő várakozásuk szerint, de mennyei Atyja akaratához hiven jár el küldetésében. Úgy jelenik meg, mint a hogy az ihletett lelkű próféták szózata hirdette; úgy, mint az Isten Lelkével felkent, igaz, szabadító Messiás. Ő az övéinek, Izraél fiainak szívébe, bűnbánat megtérés és hit által megszentelt legbensőbb szentélyébe akar betérni s ime e meg nem téré nép felvonja a sorompókat, feltárja a kapukat, de bezárja szívé, elfordítja lelkét előtte. Ő az Isten lelki örök országát hozza alá népe számára s ime e nép, földi ország múltó dicsősége után sováro. Ő az irgalmasság, szentség és igazság gyümölcseit kívánja látni s ime e nép ruhákat, zöldágakat rak lábai elé. Ugyan örvendezhetne-e hát az ő szíve e fonák magafartás láttára? Avagy a külső ünnepélyesség, a levegőt betöltő hozsánna kiáltás, az egyre fokozódó emberhullámzás... kedvére lehetne-e? Egyáltalában nem. Sőt mivel tudja, hogy ezek az emberek csak szájjal tisztelik a mennyei Atyát, de szívek messze távol van tőle: mindeme jelekben és e tüntető fogadásban, az ő bizonyosan bekövetkező és már-már közellévő kinszenvedéseinek s kereszthalálának komor előhírnökeit szemléli s nem is magáért, sem nem lelki országának jövője

miatt, hanem a lelki sötétség éjszakájában elárvahodottan bolyongó bűnösökre gondolva... könyekre fakad.

Ugyan miért nem menekül el e konok, állhatatlan, hitellen környezet elől? Miért néz oly elszántan szembe a méltatlan megvetéssel, a kárhóztató népítéttel, a saját vérei megbotránkozásával? Miért nem előzi meg a kereszthalált? Oh titkok titka, mélységek mélysége, miket csak az ő mindentudó bölcsesége ösmers az ő mindenható örök szeretete bír meg! Nem; nem vonul félre; sem nem rejtőzik el a Kajafásék leselkedései elől, sőt fiui engedelmisségben, önként, nyugodt csendes lélekkel gondol a Golgothára, a mely e hiábavaló külső ünnepeltetés nyomában kikerülhetetlenül, elháríthatatlanul vár reá.

Hiszen ez a menet, az ő igazi lelki Izraele messiási reménykedéseinek a valóságos bételjesülését jelképezi. Hiszen eként vezetendi bé ő egykoron választott híveit abba a mennyei valódi békevárosba, a melynek csak múltó árnya ez a pusztulásához közeledő földi Jeruzsálem. Hiszen ezek a pálmaágak az ő égi birodalmában elnyerhető hervadatlan, örökzöld koszorúnak a gyarló hervatag előmásai. És a mit e világ népe itt alant vár tőle: gazdagság, fény, gyönyör — mindez távolról sem hasonlítható ahoz a boldogsághoz, a melyet ő örök tartamulag ajándékoz megváltottainak! Ki igaz, szent és tökéletes, miért rettenne hát vissza még a kereszthaláltól is?

TARCA.

A rabsegélyző egyletekről.

(Felolvastatott a debreceni jogász- és tisztviselő-kör helyiségében 1901. február 10-én.)

(Vége.)

Külföldön jártam egy fegyházban, melynek egyik cellájában kifüggesztett kemény papírra mindössze ez akét szó volt felírva: „Woher, wohin?“ „Honnan, hova?“

Megengedték nekem, hogy szóba álljak azzal a roskatag emberrel, a ki annak a cellának volt szomorú lakója, mint hollig tartó fegyházra ítelt bűnös. És a szegény, nyomorult ember elmondá én nekem, hogy milyen átalakító hatással volt lelkére az a két szó, hogy az őt Istenhez térítette, s most reménye van, hogy bűneiért megbocsát neki a jó Isten.

A mi már a rabsegélyezés ügyének hazánkban való állását illeti, erre vonatkozólag átveszem az igazságügyminisztérium működésére vonatkozó 1895-98. évi, utolsó ilyen jelentésből a következő adatokat.

A rabsegélyezést hazánkban az állam és a társadalom karöltve gyakorolják az egész európai kontinensen elfogadott elvek alapján. Történik ez vagy egyesületek útján minden állami segély nélkül, vagy pedig az állam, illetőleg annak közegei által.

Az állam az országos letartóztatási intézetekből kiszabadult teljesen vagyontalan, s a javulás kétség-

telen jeleivel bíró fegyencek és rabok részére 20, illetőleg 30 frtot felül nem haladó segélyezést ad. A bírósági fogházakból szabadulóknak, a visszaesők és a külföldiek kivételével szintén ad valami mérsékelt segélyt. Ilyen állami segélyezésben csupán a megrovás alá nem eső, három hóig letartóztatott rabok részesülnek. E segélyezés az úti jegyből, a legszükségesebb ruhákból s 3 forintnál nem több készpénzből állhat. A szabaduló csak közvetlen szabadulásakor részesülhet ilyen segélyben.

A minisztérium évenként számos esetben a bizonyos mesterséget tanult kiszabaduló rabok részére a mesterséghez szükséges szerszámokat csupán használatra beszerzi. Ez átengedés az illetőt arra ösztönzi, hogy a szerszámokat szorgalma által tulajdonul is megkaphassa. Ennyit az állami rabsegélyezésről.

A társadalom által végezett rabsegélyezés ügyét az 1887. évig csak három egylet képviselte. Sennyey Pál országbíró kezdeményezésére az igazságügyminisztérium rendeletet adott ki a törvényszékek és kir. ügyészekhez, melynek eredménye lön, hogy a már meglévő három rabsegélyző egylet mellett még 16 keletkezett társadalmi úton. Jelenleg a rabsegélyző egyletek száma 22, melyek aztán különböző pénzüsszegek fölött rendelkeznek. A hazai rabsegélyző egyletek a belügyminiszter által megerősített alapszabályok alapján működnek, egymással összeköttetésben nincsenek, központi szerkezettel nem bírnak, s az ország következő helyein vannak:

Emberék! ez a mi Jézusunk nem vallási reformátor, nem vértanúságra vágyó nemzeti hős bajnok, nem népproféta, nem eszményi ember, hanem az örökkévaló Isten égi követe, apostola, hasonlíthatatlan, páratlan nagyság, igazi messiási jellem, az eszmények eszménye, a kiben az istenségnek egész teljessége lakozik testiképen! . . . Nyilatok meg annakokáért *szíveink*, táruljatok fel *kebleink*, hadd szálljon be hozzánk a dicsőségnek örök ura! Hadd kísérjen tövises rögös útainkon el mind a végcélig! Viszont haladjunk mi is nyomdokiban; kövessük, a hova vezérel az igazság és üdv útján, az ígért örök boldog otthonba.

De im az ember szíve, természeténél fogva csalárd és gonosz gondolatokkal van tele. Jóltevőjét, barátját, orvosát, urát, megváltóját, ha következetes hűséggel, önfeláldozó szeretettel, örök boldogságra vezérlő útmutatásaival nem kedvez a bűnnek, sőt ostorozza, írta mindazt, a minek még a gondolata is megtisztátalaníthatja Isten szentségét: ekkor kevélyen eldobja őt magától; háládatlanul elfordul tőle; gondol elene csalárd és kegyetlen gondolatokat; megveri nyelvvel; megpelengérezzi rágalommal; halálra üldözi, aztán a legirtóztatóbb módon az átkozott keresztre feszíti. Minderre képes az ember; mindezt megteheti meg is teszi, megcselekedhetette meg is cselekedte amaz egyedül jó, szent,

ártatlan és igaz Jézussal, a kire valóban nem volt méltó e világ! . . . Midőn egy ital vizet kívánt, Ő ki az élet forrása: mérget nyújtottak neki. Ruháira sorsot vetettek; tövis koronát tőnek fejére; megköpdösték, arcul verték, vesztőhelyre vitték épen azok, akik a minap riadó üdvkiáltásokkal, pálmakoszorúkkal, újjongó örmzajjal ünnepelték. Hja! ilyen az ember; így jár minden, a mi dicső, minden a mi égi, minden a mi szent a nap alatt.

Am a mi szívünk, lelkünk ez iszonyatos emberi cselekedetek láttára annál szilárdabb állhatatossággal hű marad a mi egyedüli Megváltónkhoz mind az örökkévalóságig. Fogadjuk, esküszünk, hogy iránta mindvégig hivek leszünk. És e hűség és önfeláldozásig kész szeretet szent tudatában, üdvözöljük még a kivégezett gonosztevők koponyáival és csontjaival borított ama Golgothát is, a melyet az ő ártatlanul kiontott vére szent helylyé avatott! Üvözöljük; mert nem osztozunk a bűnös világ kárhóztatásában, mivel hiszszük, tudjuk és valljuk, hogy az az érettünk megsebesített és vérrel borított Szent, a ki ott a Golgotha szégyenfáján függ: a halál borzadalmi, véres veritékei és leírhatatlan kínai közepett, a bűnös világ számára és így mi reánk is kegyelemért, meg irgalomért esedezik: *Atyám bocsásd meg nekik, mert nem tudják mit cselekesznek!*

Mily véghetetlen szeretet, minő csodás hit,

Budapesten, Nagyváradon, Brassóban, Déván, Győrben, Gyulafehérváron, Jász-N.-K.-Szolnok megyében, Kecskeméten, Pécsen, Szegszárdon, Székesfehérvárt, Szilágymegyében, Zomborban, Lugoson, Erzsébetvárosban, Deesen, Karánsebesen, M.-Szigeten, Szabamegyében, Temesvárt, Dunántul Sopron székhelylyel, s végre most már Debrecenben és Hajdumegyben.

Működésük egy-egy törvényszék vagy megye területére terjed ki. Gyámolítják azonban az egylet területére nem tartozó, máshonnan kiszabadult egyéneket is, kik viszonyaiknál fogva ott kénytelenek lakni és jómagaviseletre reményt nyújtanak. Az egyletek céljuk elérésére oly módokat választanak, melyektől a fölmerült esetben a sikert legbiztosabban várhatják; ilyenek a következők: a letartóztatottakat valláserkölcsei, elemi, gazdasági és egyéb közhasznu oktatásban részesítik, vagy az állam közegei által teljesített oktatást előmozdítják; a fogházi könyvtárakat alkalmas művekkel szaporítják; a letartóztatottakat társadalmi és vagyoni viszonyaik megismerése, a segélyezés legmegfelelőbb módjának kitudása s különösen az elítélteket még a szabadulásra való előkészítés végett is közegeik által meglátogatják; a netalán meglazult családi kötelek helyreállítását a letartóztatottak szabadon levő családtagjainak közvetlen, vagy jótékony egyletek útján való gyámolítása is előmozdítják, a szabadulóknak munkát szereznek, azokat munkaeszközökkel ellátják; részökre munkaanyagok szerzése végett valamely üzletben bizonyos összeg erejéig jótállás által legföljebb két évi

tartamra hitelt biztosítanak, vagy nekik hasonló célból kamatuélküli kölcsönöket adnak; addig is, míg munkát kaphatnak, hajlékkal és élelemmel ellátják; betegségük esetén gyógyításukról gondoskodnak; e célból menedékházukban (ha ilyenel bírnak), vagy megbízható magánembereknél vagy családoknál helyezik el azokat, hol megfelelő oktatást és foglalkozást is nyernek; ruhával ellátják, vagy elzalogosított ruháikat kiváltják; nekik azon helyig, a hová viszonyaiknál fogva átköltözni óhajtanak útijegyet és költséget adnak; kivételes és különösen figyelemre méltó esetekben egyszermindenkorra vagy több részletben pénzbeli adományt nyújtanak; az egylet területén élőkkel a személyes összeköttetést pártfogókul választott egyleti tagok által tartják, viseletüket figyelelemmel kísérik, szükség esetén őket alkalmas módon támogatják; azokat, kik az egylet céljának megfelelően más egylet területére költöznek, az összes utazási költség megtérítése mellett azon egylet figyelmébe ajánlják. Ezen segélyezési módok közül az illetőnek viszonyaihoz és az egylet erejéhez képest egy vagy több alkalmazható. Ha valamely egylet saját területén a segélyezendő egyének részére megfelelő munkát szerezni nem képes, akkor e végből más egylethez fordulhat. A segélyezés és felügyelet az egyletek által rendszerint egy évig tart, hacsak a segélyezés szüksége már előbb meg nem szűnik.

A segélyezés ezen most részletesen előadott módjait a budapesti rabsegélyző egylet kivételével alig egy-két egylet gyakorolja; a legtöbbje — úgy, miként

minő fiui engedelmisség nyilvánul abban, hogy Idvezítőnk „Atyám“ néven szólítja meg őt, a ki a világ bűneinek összes terhét reá rakja s kezeit és lábait átszegeztetni engedi. Képes vagy-e erre halandó ember *te*? Mily élő reménység, mily bizonyos céltudatosság, mily feltétlen fiui hűség nyilvánul abban, hogy ez az Emberfia a halál torkában, a pokoli gyötrelmek rémes éjszakáján, midőn festét az enyészet fejedelmének zsákmányul — habár rövid időre — átengedi, eként imádkozik: „Atyám, a te kezeidbe ajánlom az én lelkemet!“ Vajjon megbírod-e ezt cselekedni halandó ember, *te*?

Oh jertek, borúljunk le a Golgotha keresztjének nagy alakja előtt! Jertek, imádjuk a menyeyei Atyát, a ki úgy szerette e világot, hogy egyszülött Fiát adá érte örök váltságul! Jertek, könyörögjünk az Isten szent Lelkéhez, bocsássa ki egeiből fénylő világosságát, hogy érthessük és higgyük ezt a kinyomozhatatlan üdvégzést, a melynek *igy* kellett történni. És aztán ne féljünk, ne aggódjunk, ne kételkedjünk, sőt bátor vidám hívő lélekkel reméljünk Krisztusban!

Ha pedig netalán valaha, elménk szédül, szívünk remeg, ajkunk elnémul e csodás titok hallatára: emeljen fel, vigasztaljon meg az a hit, hogy Idvezítő Urunk a virágvasárnap huzsánna és a nagypénteki Golgotha útain megszabadított minket a bűneink miatt méltán megérdemelt kárhozattól s megszerezte számunkra

Istennek kegyelmét, a bűnbocsánatot és örök életet, a miképen megmondotta:

Elvégeztetett minden! D. Erdős József.

U t ó h a n g.

A nagy egyházak sorsáról írott cikksorozat széleskörű érdeklődést keltett.

A vidékről naponta érkeznek e tárgyban a bátorító nyilatkozatok.

Hód-Mező-Vásárhely és Budapest, ez a két legnagyobb érdekelt városi egyház Debrecen után vagy éppen Debrecen mellett rokonszenvesen fogadta a külön gyülekezetekre való osztlás eszméjét.

Vásárhelyen már régi tekintélyes szószólói vannak a nagy gyülekezetek sorsára és jövődjére oly fontos mozgalomnak.

Budapesten a „Prot. Egyh. Isk. Lap“ állásfoglalása esik döntő súlylyal a mérlegbe. Fogadja mindnyájunk elismerését és köszönetét a meleg támogatásért. De tért adott egy ilyen irányu közleménynek a „Magyar Szó“ is, mely márc. 10-iki számában foglalkozott e tárggyal.

A debreceni helyi sajtóban meg éppen özöne indult meg a különböző cikkeknél, a melyek azóta állandóan napi renden tartják e kérdést.

Lapunk is derekasan kivette a maga részét ez ügy megvitatásából, mely a mi közvéleményünket is állandóan foglalkoztatja.

Még a debreceni lelkészi kar is megnyilatkozott. Egy hivatalos színezetű emlékirat felében, melyet szokatlanul és szabálytalanul ugyan senki sem írt alá,* de a melyről tudjuk, hogy az nt. Kiss Albert úr tollából folyt s mint ilyen külön lenyomatban is megjelent. Egy másik még hivatalosabb jellegű prédikációban, melylyel

* Dehogyan nem! Aláírta „a lelkészi kar.“ Ez itt a szokásos Szerk.

az állam — csupán az első segélyt nyújtja, ruházat, uti költség és némi pénzsegély alakjában. A szabadulókat új életpálya megkezdésére ösztönöznö, visszatartani őket attól, hogy ismét bűnbe ne essenek, mi pedig épen a szabadulás után egy-két hónapon belül szokott leggyakrabban megtörténni: ezt csakis néhány egylet teljesíti megfelelően, mint ez különben az alább közölt adatokból látható:

A rabsegélyző egyletek 1897. évi tevékenységének rövid vázlatja a következő:

A bpesti rabsegélyző egylet segélyezett 211 egyént 3404 frt 70 krral. Az egylet összes kiadása 12,911 frtot tett ki, miből 4999 frt 25 kr a menedékházra esik.

A nagyváradai egylet 183 egyént segélyezett 867 frttal.

A m.-szigeti 21 frt 20 krt — a deési, mint legszegényebb egylet, 11 frtot fordított segélyezésre abban az évben.

A rabsegélyző egyletek jövedelmét képezik: a tagok évi járuléka, az alapítványok kamatai vagy jövedelmei és az állami segély.

Az 1897. évben állami segélyt nyert a bpesti rabsegélyző egylet 6000 frt., a nagyváradai rabsegélyző egylet 1200 frt., a szilágymegyei rabsegélyző egylet 150 frt., a lugosi legkevesebbet 100 frtot. Az állami segély összesen 10,800 frtra ment.

A rabsegélyző egyletek vagyoni állása közül megemlítem a budapestiét 105,381 frt 39 kr., a nagyváradaiét

16,850 frt 6 kr., a deésiét 465 frt 70 kr., a karáusebesiét, a mely legkevesebb 330 frt 59 kr.

Nem megyek be több részletbe s nem ismertetem a bpesti rabsegélyző egylet kezében levő, utolsó 1899. évi működéséről szóló jelentést sem, miután mi nem alkothatunk olyan nagy alapokban álló, olyan széleskörű munkásságot kifejtő rabsegélyző egyletet, s mert majd bizonyára mi is meg fogjuk találni a módját annak, hogy mit lehet és mit kell tennünk, s mint lehet legbőlesekben fölhasználnunk a rendelkezésünkre állandó eszközöket

Csak azt mondom tehát még el, hogy immar megerősített alapszabályaink szerint mit tüztünk ki mi cél gyanánt immár megalakuló egyletünk elé.

Alapszabályaink 4. §-a így hangzik:

„Az egyleti cél elérésére szolgáló módok.

a) gondozza és segélyzi a letartóztatottaknak szűkölködő családját és különösen gyámoltalan gyermekeit;

b) a már meglevő, rendszeresen létesített és folytatott fogházi lelkészkedés erkölcsi támogatásán kívül a letartóztatottakat, felállítandó iskolájában vallás-erkölcsi, elemiiskolai, gazdasági, és egyéb közhasznú oktatásban részesíti; a fogházi könyvtárakat alkalmas könyvekkel gazdagítja;

c) a szabadulóknak munkát szerez, s őket munkaeszközökkel, s azon helyig, hol otthonuk van, úti-jegygyel látja el.“

Kevés szavam van e hármas cél megvilágításához.

nt. Dicsőfi József úr, minden tekintetben oly szerencsétlenül és végzetesen a szószékbe is felvitte és elmergesítette az ügyet.

Itt az ideje, hogy az eltérő véleményeket egymással szembe állítsuk, a különböző nyilatkozatokat összegezzük, abból a személyes jellegű részleteket kiküszöböljük és az egészet mintegy gyűjtő pontba tömörítve, a nagy egyházak s különösen a debreceni egyház sorsát még egyszer megvilágosítsuk és a megindult vitát a helyes mederbe újra visszatereljük.

Az eddig ismeretes nézetek két ellentétes irányban csoportosíthatók.

A nagy többség azt tartja kívánatosabbnak, hogy a nagy városi egyházak, — tisztán a magok erejénél vagy a közeli vidéki egyházak bevonásával? e részletre a felszólalások még nem terjeszkedtek ki — egyes önálló gyülekezetekbe tömörüljenek és egyházmegyévé alakuljanak.

Igy fogják megnyerni azt a szervezetet, mely régi tekintélyes multjoknak, a városok jelen fontosságának a felmerült nehézségek és mutatkozó bajok leghelyesebb megoldásának és a jövődjé fejlődés érdekeinek leginkább megfelel. Így illeszkedhetnek be a nagy városi egyházak mind magokra, mind az egyetemes egyházra legalkalmasabb módon a fentálló törvények keretébe.

Mostani helyzetekben nehézkesen mozognak, a nagy létszám, a nagy terület egyformán akadályozza működésüket és fejlődésüket. Anyagi ügyeink ellátása, a kormányzat módja folyton akadályokba ütközik náluk. Gyengék befelé, hol a hivek érdeklődése lankad, a lelkesi ellátás sok kívánni valót hágy, az idő követelte belmissio és cura pastoralis meg éppen kihihetetlen. Gyengék kifelé is, hol alig tudnak a többi felekezetekkel versenyezni és nem képesek régi vezér szerepüket megtartani s arra, hogy terjeszkedjenek, vagy a gyorsan

fejlődő városok haladásával lépést tartsanak, gondolni sem lehet.

Ez pedig kettős csapás.

Baj a nagy történelmi multtal bíró, vagy a nagy országos központokon alakult régi gyülekezetek hanyatlása.

De nem kisebb baj ennél a vidékről a városokba költöző református magyarság elkallódása és az egyház nagy fájáról való lehullása is.

E kettős veszedelem elhárul rólunk ha a nagy városi egyházak önálló városi egyházmegyékké fejlődnek és e célból külön gyülekezetekbe csoportosulnak.

A külön gyülekezetekbe való oszlással az egyház teljesen hozzásimul a fejlődő városhoz. Minden városrész minden nagyobb lakossal bíró kertség, külváros új egyházi központokat nyer. A részekben, a tagokban új vérkeringés támad, új egyházi élet kezdődik és a felébredt buzgóság mindenütt templomokat iskolákat épít. Megszűnik a mostani dermedtség és közöny s az egyes gyülekezetek között nemes verseny kezdődik, mely az egyház hajóját vállain emeli és viszi. Lehetővé válik, hogy a helyi ügyeket egy azokkal közvetlen közelből ismerős egyháztanács és egyházi közgyűlés tárgyalja és megrostálja. Adóhátrányok s más ma napirenden lévő nyomorúságok egy csapással megszűnnek. Megkoronázza pedig az egészet a mostani gyülekezeti hatóságnál sokkal magasabb, sokkal erősebb egység, melyet a város az egyházmegyévé fejlődés folytán megnyer s mely a városi egyházakra nem csak pusztán önállóságuknak és függetlenségüknek megtartását és elnyerését teszi lehetővé, hanem azokat egyszersmind arra is képesíti, hogy felmerülő ügyeiket, kormányzatuk dolgát a jelenlegi állapottal sokkal alkalmasabb módon elláthassák és a mi szinte nem kicsinylendő, hogy befolyásukat a felsőbb hatóságoknál is hathatósabban érvényesíthessék. A városi egyházaknak szavazata emelkedik, kerületen, zsinaton önálló képviseltetést nyernek.

Lelkemből szól az első pont, a melyet a mi humán érzületünk ennek az egyletnek főcéljául tűzött ki, hogy t. i. segélyezzük letartóztatottjainknak otthon ártatlanul szenvedő és szűkölködő családját, különösen pedig gyámoltalan kis gyermekeiket.

Nem tudok magasabb célt elképzelni ennél, s ha mi, önálló emberek, csakugyan Isten képre teremtettünk és az ő hasonlatosságára formáltattunk; ha nekünk a jövőért és a jövőnek kell dolgoznunk: semmiképen nem tudom elképzelni, mint tehetnők meg ezt mi jobban, mintha a nyomorúságban ártatlanul kiáltó szenvedőket, különösen pedig azokat a sápadt, hidegben didergő, éhségtől gyötört szegény kicsinyeket támogatjuk.

Kérem, római katolikus vallású fogházi lelkész kollegám nevében is kérem az immár megalakulandó egylet tagjainak erkölcsi támogatását fogházunkban folytatott lelkesi munkánkhoz. Ne kicsinyelje ezt a szerény körben forgó munkát senkisémmé, mert, ha mi a lelkeknek javítására akarunk ottan hatni, ha arra törekszünk, hogy hasznos tagokat adjunk vissza onnan a társadalomnak: bizony-bizony nemcsak a vallásunk teszünk mi ottan szolgálatot, de a magyar haza boldogulásának, nemzetiségünk ügyének is becsületes munkái vagyunk ezzel a mi igénytelen tevékenységünkkel. Ezzel összeköttetésben levő célja pedig az, hogy szervezzünk a foglyok számára rabiskolát, melyben, a hogy én gondolom, kötelezőleg kelljen tanulniok, naponként legalább egy órán mindazon, harminec éven

alóli letartóztatottjainknak, a kik szabad állapotjukban nem részesültek elemi iskolai oktatásban. A különböző letartóztatási intézetekben való megfordulásom alkalmával rendkívüli érdeklődéssel néztem az ilyen iskoláknak működését; láttam azokban a köziskolákétól teljesen eltérő oktatási módszert, és az a sok esetben végtelenül meglepő sikert, mely az ilyen iskolai tanítást követte. Nagyváradon például az ottani rabiskolának föltétlen hazafias missiója van: magyarosítja az oláh nyelvű és nemzetiségű foglyokat.

Áldott és nagy munka hát ez is, a melylyel újra a jövőnek használunk. S a mi még ezzel összeköttetésben az egyletnek azt a célját illeti, hogy a fogházaknak könyvtárait alkalmas művekkel gyarapítsuk: a debreceni kir. törvényszék fogházának könyvtárát méltóztassék addig, a míg én fogházi lelkész leszek, egyedül az én gondjaimra bízni. Nemi önérzettel mondhatom el, hogy a mi könyvtárunk fölér, könyvei számát s azok értékét illetőleg, bármely általam eddig látott fogház, börtön, vagy fegyház könyveinek számával és belső értékével.

A harmadik cél pedig az, hogy adjunk munkaeszközöket a kiszabaduló foglyok kezébe s hogy adjunk nekik utijegyet, melylyel otthonukba érhessenek. Hadd ne kelljen tehát nekik, t. i. a vidékieknek pénz és utiköltség nélkül itten csavarogniok s esetleg új bűnök útjára tévedniök, és ha haza mennek, hadd legyen meg kezükben otthon a munkaeszköz, a melynek birtokában újra felküzdhetik magukat a társadalom munkás

A belső megerősödést, a külső tekintély megnyerését pedig nyomban követi a fejlődés és a virágzás.

Ma a külvárosok, kertségek megannyi kellemetlen kérelmezők a központi presbitériumok küszöbén és nyűg a lelkésznek, ki e távol eső részek egyházi és iskolai szükségait alig láthatja el. Az önálló egyházmegyévé alakulás esetén e külön megalakuló gyülekezetek az erőnek megannyi forrásai.

Ma alig van a ki a nagy városi egyházakban adót fizessen, a választásokban részt vegyen, a gyűlésekbe eljárjon és konganak a templomok az ürességtől.*

Akkor eleven élet pezsdül, a buzgóság és áldozatkészség feléledezik; új korszak és tavasz kezdődik mindenütt.

Ma térvésztes és idegen foglalás napirenden. A katholicismus előtérbe nyomulása és a baptisták rohamos szaporodása és a felekezetenküliség ijesztő száma.

Akkor az evangéliom alapján a szabadelvű társadalmi és hazafias irány és azzal a protestáns szellem megerősödése.

Bármint forgassuk a kérdést: Önálló városi egyházmegye, ez a nagy városi egyházak sorsának a leg-helyesebb megoldása.

Azonban még mindig vannak olyanok, a kik részint felmerülő komoly aggodalmak folytán, részint a fenálló rendszerhez való merev ragaszkodásból a városi egyháznak a vidéki egyházmegyékbe való beolvadásában keresik a kibontakozást vagy egyáltalában kitérnek a felvetett kérdés elől és teljesen mellékes útra terelik a közfigyelmet. E nézetek képviselik a felvetett kérdésben az első pillanatra is rögtön kitérő kisebbségi véleményt.

E visszapillantásban részletesen ohajtok foglalozni a kisebbségnek különben is még három eltérő

* Nem mindenütt.

Szerk.

és becsületes tagjaivá. Hogy miért és mennyiben fontos ez, azt már jeleztem felolvasásom korábbi részében.

Mélyen tisztelt uraim, álljunk tehát össze vállvetett erővel a társadalom nyomorultjainak fölsegélyzésére; nemzeti, nagy munka ez, a mely körül hazánk különböző vidékein előttünk már sokan nagy és fényes sikerrel munkálkodnak. Miért maradnánk mi el, miért lennénk mi kisebbek másoknál?! A tagok gyűjtésének munkája már megkezdődött, s most a legrövidebb idő alatt végezzük is be azt a munkát, s nem több, mint egy hét alatt jöjjünk össze alakuló gyűlésre. Válasszunk egyletünk élére férfiakat, kiknek helyén van a szíve s tudnak lelkesülni magasabb célokért. Szólítsuk föl Debrecen társadalmát s különböző hatóságait egyletünk támogatására, s mert egyletünk hatásköre kiterjed Hajdumegyére is, szólítsuk fel ennek egyes községeit az egylet munkájában való részvételre s annak anyagi támogatására. Értessük meg mindenkivel, hogy legjobb nemzeti politika a tiszta emberszeretet, mely be tud és be akar hatolni a börtönök zelyébe, a sötétségnek kiellenibe is.

Tanult emberek gyülekezetében vagyok, lelkiileg és szellemileg művelt emberek körében beszéltem, a kik bizonyára megértették kiáltó szavamat. Nincsen is hát több mondanivalóm.

Debrecen, 1901. febr. 6.

Csiky Lajos.

irányba forgácsolódo egyes megnyilatkozásával is és az első helyen azon véleményeket foglalom össze, a melyek az önálló egyházmegyévé alakulást bizonyos pénzügyi nehézségekből, a közös vagyon megosztásától való aggodalmakból ellenzik.

A második pontban azok nézetét tárgyalom, a kik a városi egyházak feltett érdekeinek megóvása végett a vidéki egyházmegye bevonását tartják kívánatosnak és félnek a városi egyházak sorsát egy kebelbeli lelkész és egyházmegye kezébe tenni.

Harmadik helyen a debreceni egyház lelkészi karának nyilvánosságra jutott véleményét tárgyalom.

Abban a jó reménységben is vagyok, hogy az önálló városi egyházmegye iránt táplált aggodalmakat könnyen el lehet oszlatni, a habozókat pedig még most is meg lehet a jó ügynek nyerni.

Törekvésem egyedül csak erre fog irányulni.

Dr. Ferecny Gyula.

TANÜGY.

Vallástanításunk reformja.

I.

Hazai protestáns egyházaink, közelebről református egyházunk azt a saját-ágos jelenséget mutatja a 19-ik század negyvenes évein kezdve, a melyet látunk nemzetünk életében a 18-ik században. A mint az erőszakos kiűrtési törekvések után következett lassú elorsvasztás, 3-ik Károly és Mária Theresia titkos de olthatatlan gyűlöletet lehelő politikájának nyomásai megszűntek, a mint a korszellem hatása alatt elműltak a római egyház uralkodói jellegéből természet-szerűen eredt erőszakoskodások és az azok ellen folytatott küzdelmek: a megnyugvás beálltával egyházunkban minden élet megszűnni látszik, kint az egyházakban a keresztyén munkásság, bent az iskolákban a tudományos irodalmi élet. A miben a protestáns egyházak eleitől fogva vezetők voltak e hazában, kint az életben a nagy méretű keresztyén munkásság, áldozatkészség, bent az iskolák falai között a szellemi erő és tevékenység forrásai mintha kiapadtak volna. E szomorú kihaltság még most is tart. Nem tudhatjuk, vajjon lesz-e, ha sokára is olyan kor, melyből ezekre az időkre visszatekintve az egyháztörténetíró az eredményekből megállapíthatná azt az ítéletet, mely immár hazánk, nemzetünk 18-ik századi életéről meg van állapítva, hogy az nem úgy, mint addig vélték: a nemzeti kihalás, elnemzetietlenedés, hanem igenis az erőgyűjtés kora volt.

A tudományos termelés megapadásának magyarázatát, okát találjuk ugyan a magyar művelt közönségnek általában a tudományos, közelebről és még nagyobb mérvben a vallásos művektől való szegényletes idegenkedésében: de ezt tekintetbe véve is sajnálnunk kell, hogy egyházunk tudós férfiai között alig akad művelője a neveléstudománynak; én legalább számottevő ilyen mű munkát nem ismerek többet a dr. Masznyik „Jean Paul Levánája” és Joó István „Neveléstanán” kívül, monographiákat idevágólag igen sajnálnunk kell, hogy egyházunk mondhatni teljesen kiadta kezéből a neveléstudomány ápolását, hallgatólagosan mintegy maga keltvén és erősítvén ezzel azt a vélekedést, hogy ime az egyház önmaga is lemond a nevelésről és átátalja azt — a most már nagyon általánossá lett nézet szerint egyedül természetes és jogos

birtokosának, az államnak a hatáskörébe, holott ezt az általánossá vált nézetet igen könnyen csekély értékre lehet szállítani nem egyházi, de elfogulatlan pedagógusoknak, mint p. o. Felméri, véleményével, a mely is az, hogy a mit jogosan nevelésnek nevezhetünk, az csak *vallásos* lehet. Hogy pedig vallásos nevelést az állam az ő iskoláiban nem végeztethet, azt a mennyiben bővebben bizonyítani még szükség volna, máskorra hagynám.

De legsajnálatosabb, sőt határozottan vétkes mulasztása egyházunknak mozdulatlansága magában a vallástanítás dolgában. Hogy nem sietett ezt az egész vonalon átalakítani, fejleszteni a tapasztalati lélektanon felépült neveléstudomány legújabb vívmányaihoz alkalmazkodva akkor, a mikor ezeket nem felekezeti írók műveiben már készen találta; ez átalakítás, fejlesztésre nézve az intést, újjmutatást azokban a munkákban (l. Felméri) megkapta. Hogy képes volt addig várni, míg — higgyük, hogy istentagadó, de mindenesetre a vallástanítás rendszertelensége, elvtelensége és sikertelensége felett is elkeseredett tanügyi emberek (Szigeti nevű tanár a milléniumi országos tanári kongresszuson) egyenesen a vallástanításnak a középiskolából törlését indítványozták, követelték.

Annál örvedetesebb és megnyugtatóbb az az érdeklődés, mozgalom, mely újabb időben jelentkezik egyházi és tanügyi köreinkben a vallásos nevelés intenzívebbé tételére, ennek megfelelően a vallástanítás tervének célszerűbb beosztására, a tanítandó vallástani anyag mennyiségének és minőségének a neveléstudomány követelményeihez alkalmazására.

Ki tudná megmond ni, hogyan sülyedhetett oly mélyen alá egyházi közgondolkodásunk, egyházi tudatunk, hogy egyszer csak azon vettük magunkat észre: iskoláinkban, miket éppen a vallásos érzület, az egyházas gondolkodás szükségéi, kivánalmi teremtetek elő és tartottak fenn hihetetlen erkölcsi és anyagi erőfeszítéssel, többé magunk sem becsüljük magát a vallást, azt valami feleslegesnek, idejét multnak tekintjük és csak éppen hogy türjük valahol egy zugban a tudományok fenséges csarnokában. Hiába! A korszellemtől az egyházak a lenézetés veszedelme nélkül el nem maradhatnak! A szabadelvűség rohanó szele ellenállhatatlanul ragadott bennünket — az atheizmus felé. Észre nem vettük, hogy az egyetlen biztos fundamentomról ingatag süppedékes talajra léptünk, hogy kösziklán épült ház helyett füvenyre épített ház lettünk. Tanítványaink — természetesen az egyház jóváhagyása mellett! — a szakszerű berendezkedésnél a vallástant figyelmen kívül hagyják, annak tanítására mind külön szaktanárt teljesen feleslegesnek ítélnék, mind annak a többi tárggyal egyenrangúságát a tanártestületek a tanuló ifjúság és nagy közönség, közelebből a tanítató szülők közvéleményében biztosítani elmulasztják, nemcsak, hanem mikor a szaktanárok figyelmét a vallásos szellemben működésre felhívni talán éppen szégyenletesnek, ko szerűtlennek gondolják, a vallástannak tanítását vagy egyik vagy másik tanárra rányomják, vagy átutazó végzett theologusokkal végeztetik, a középiskolában vallástannal érettségi vizsgát nem kívánják, ekkor és ezekkel magok a tanintézetek, alapjában magok az egyházak gyökereztetik és erősítik meg a közgondolkodásban a vallástannal és ezután maga a vallás felől azt a bántó és szomorú kiesínylést, megalázó vélekedést, mely a legújabb időkig csaknem kivétel nélküli volt és a melynek kiirtása, megnevesítése bi-

zony nehéz munkát, sok időt igényel. Jó, hogy a munkához, ha későn is, hozzáfogtunk!

A konvent rendelkezik a középiskolákban rendes vallástanári székek felállításáról. Az egyházkerületek, vallásos társulatok és lelkesi értekezletek egymásután hirdetnek pályázatokat jó vallástani kézi könyvekre. A dunamelléki egyházkerület elkészíteti a középiskolai vallástanítás tervét. Tanítótestületek — legalább Tiszántúl! — fejezik ki gyűléseikben az egyházhoz hívségüket, foglalkoznak a vallásos nevelés kérdésével; tanítók írnak vallástani kézikönyveket. A tiszántúli középiskolai tanáregyesület, saját indításából, tettével bizonyos tisztultabb, magasabb fokú műveltséget tüntetvén fel, kimondja szükségét annak, hogy minden tanár szaktárgya által megengedett mértékben vallásos és egyházi vonatkozásokkal szője át előadását. Örvedetes és nemes cselekedet! Mennyivel tiszteletre méltóbb szolgáltni az egyháznak, megfelelő ellenszolgáltatások, megérdemelt több jogok követelése nélkül mint uralkodni az egyházon, az iránt alig valami kötelességet teljesítve!

Legutóbb múlt évi konventünk intézkedik ref. középiskoláink tantervének, ebben a vallástanítás tervének is javítása felől. A munkát teljesítésére az egyetemes tanügyi bizottság egy 7 tagú albizottságot küld ki. Ennek a bizottságnak a szakelőadója Varó Ferenc nagyenyedi tanár vallástanítási tervet tesz közzé az Erdélyi Protestáns Lap 1900. 52-ik számában, a vallástannárok figyelmébe ajánlva azt, hozzászólás végett. E dolog azonban annyira közelről érdekel, sőt kötelez mindnyájunkat, hogy ha különben van figyelembe venni való a hozzászólásban, nem céhbéli embereknek is meg van ez engedve.

A szakelőadó a középiskolai vallástanítás tervét adja, végig az 1—8. osztályokon. Én is ehez szólok részletesebben; azonban előre becsátok néhány megjegyzést általában vallásos nevelésünkről, vallástanításünkről az egész vonalon, tehát az elemi iskolában is.

Mindenekelőtt szükségesnek tartom ismételt hang-súlyozni, hogy előttem nevelés és vallásos nevelés egyazonos dolog. Nevelni csak vallással lehet; a mi e nélkül van, az lehet oktatás, tanítás, lehet ebben egész művészet is, de nevelés soha. Mert mi a célja a nevelésnek? Felelet: *az állatból embert képezni*; a föld porából egy felsőbb rendű lényt formálni; azt a teremtvényt, ki eredetével a végéhez, mulandóhoz érzi magát korlátozva, köttetve, tudatára ébreszteni, meggyőzni a felől, hogy ő részese egy végtelen, romolhatatlan felsőbb rendű életnek is, a kinek ehez képest már ez alacsonyabb rendű életben is az a magasztos eszmény irányítsa cselekedeteit, törekvését, gondolatait, érzelmeit, az nemesítse meg életét. E felsőbb világba bevilágítani pedig csak égi fáklyával lehet; a szent kárpitokat csak a vallás ereje nyithatja fel előttünk; Istenhez emelni csak Isten hatalmával lehet. A nevelés elé pedig e célt eltagadhatatlanul oda állítja az ember természete, melyben nemcsak értelem, de erkölcsiség is van kétségbevonhatatlanul és a mely természetben még a test alkotása is — különbözve az állatoktól — egy magasabb világ felé törekvésre utal. A vallás nélküli nevelés tehát adhat erős testet; csiszolhat fényes elemet, egyáltalában előállíthat egy bámulatosan működő gépezetet: de abból mindig hiányozni fog az az erő, melylyel a gép szárnyalni, repülni tudjon, az a gép hovatovább mindjobban fogja érezni önmaga, hogy a legfőbb, összetartó erő hiányzik belőle. Ime a 18-ik századi francia bölcsezségek csillogó elméletei, tanításai

óta és attól vezetettve több mint egy század óta kísérleteznek Európában, különösen Franciaországban a vallásnak az emberi élet, tehát a nevelés köréből is kiküszöbölésével. És mi az eredmény? Szétbomlása, romlása egyeseknek és társadalmaknak. Csak a vallás, a mi fentart és összetart.

Nekem úgy tetszik, hogy a vallásos, a hitben élő — és a vallástalan, hitetlen idők emberének jellemében ez a különbség:

Amaz bensejében, lelke mélyén vészben, viharban rendületlen, mint a kit egy láthatatlan erő támogat; Isten előtt mélyen alázatos, átérezvén azzal szemben por, bűnös voltát, kifelé emberek előtt rettenthetetlen, kinek derekát fény, hatalom, földi tekintet, parancsszó meg nem hajtja, de szeretete szívesen hajol le az inséghez, szerencsétlenséghez. Emez féktelen, szertelen a szerencsében, gyáva és nyomorultta lesz a szerencsétlenségben. Isten ellen vakmerő, tiszteletlen, attól sem keble mélyén, sem beszédében nem fel, mert az reá nézve nincs, emberek között gögös, szivtelen lefele, alázatos, alávaló fellefe.

Hogy melyik tiszteletreméltó, melyik eszménye az embernek; egyáltalában melyik igazán ember. — azt kérdezni sem kell. Hogy pedig napjainkban melyik fajta ember van uralkodó többségben, én nem döntöm el. Hanem kifejezést adok azon nézetemnek, mely szerint a cél határozott kitűzése, a mi tehát nem egyéb, mint valódi emberré nevelés, kezünkbe adja kulcsát a vallásos nevelés irányításának, az itt alkalmazandó iskolai tananyag helyes megválasztásának.

Nagyon természetes, hogy ezen vallásos nevelésben, melytől egy jobb jövőt várunk, központi helyet a biblia fogja elfoglalni. Rendkívül megnyugtató tünet az, hogy e felséges könyv, mely az ész, a tudomány nevében oly durva támadásoknak volt kitéve, a jobbak gondolkozásában mind általánosabban kezdi elfoglalni az őt megillető helyet. A tanügyi előadó is nagy súlyt kíván erre fektetni. A bibliából kell válogatnunk növendékeink számára azokat a részeket, melyekkel „egész embert” nevelhetünk.

Nagy István.

KÖZELETÜNK.

A református énekügyi bíráló bizottság munkálkodása.

A bíráló bizottság hat ülését tartotta Budapesten 1901. március 12, 13 és 14-én délelőtt és délután Fejes István elnöklete alatt, jelen voltak Baksai, Lévai, Czike, Radácsi, Váró és Balogh, az öt egyházkerületből.

A magyar református énekeskönyv ügye 1874. óta van szőnyegen, első ízben fogadta el a tiszántúli kerület a dallamok hangjegyeinek g. kulcsra áttételét. Ez volt az első korszerű újítás. Az egyházmegyék megkérdezése után kerületünk végrehajtotta kinevezett bizottsága által a mérsékelt modorú első javítást, működven a revideáló bizottság 42 ülésben. Itt, ott kis mérvű szóbeli változtatás történt, s a zsebkiadású és iskolai használatra szánt zsolnárkönyvből az 1425 zsolnártársból megtartott 648 vers, a dicséretetek közül kihagyatott 98 vers Ezen énekeskönyv van azóta használatban megjelent először 1877.*

* Ezt a formátumot nyomtatja és terjeszti a budapesti Hornyánszky cég szeréntünk egészen jogtalanul, csak azért, mert mint a cég egyik belfelje előttünk mondta, nekik a dunamelléki és tiszáninneni egyházkerületek er. e felhatalmazást adtak. Mikor és mi jögon? Ideje volna már, ha kerületünk a maga jogait érvényesítené s e kérdést, ha másképen nem lehet, bírói úton tisztázná, mert e kérdésel fontos érdekek függenek össze. Szerk.

A dunamelléki e. kerület azonban 1876. novemberi ülésében gyökeresebb reformot indítványozott, visszaküldötte javaslatát a testvér egyházkerületekhez. Megalakult az öt kerületből az egyetemes énekügyi bizottság Nagy Péter erdélyi püspök elnöklete alatt. ki is bocsátotta 1881-ben munkáját, a szerint a 150-ből csak 83 zsolnárt hagyattatnék meg; dicséret meg 176. Kimaradna 68 zsolnárt és számos dicséret úgy a magyarországi, mint az erdélyi énekes könyvből.

A debreceni nagy alkotmányozó zsinat más felé terelvén a közmunkálkodást, elnök is elhalván, Fejes István elnöklete alatt a konvent megbízásából 1890-ben vette fel újra az egyetemes énekügyi bizottság az énekügyet. Budapesti ülésében, új tervezet dolgoztatott ki; újra kijelölte a meg- és kihagyandókat, s minden kerületből tagokat és elnököket jelöltetett ki. 1890-től 1899-ig „Előmunkálatok” címen hat füzetben bocsátotta ki a beküldött ének darabokat, javításokat, átdolgozásokat és újakat. Ez előmunkálatok megvizsgálására gyűlt össze az előlnevezett időben és helyen a bíráló bizottság, egyenként olvasta és megállapította a felveendő énekdarabokat, kiválóbb odaadást a zsolnárokra fordítván, irányadó itt a Szenczi Molnár féle megszokott szöveg maradt, kimondatván, hogy most elhagyott zsolnárt darabok is visszavehetőek, ha a hívek nagy része kívánni fogja. A dallam kevesbítettett, némely zsolnárt más dallamra vitetett át. Természetesen az ütemezésnél fogva a szöveg változáson ment néhol át, p. o. a régi XXII. Zsolnárt így hangoznék: „Én Istenem erőmnek kútfeje, Miért hagyál el engem ennyire! Kérő szavamtól hogy megáldanál, Óh mért távozá? stb. A részleteket a jegyzőkönyv tartalmazza, én csak egy pár említést hozok fel itt. Az ismert XXIII. zsolnártól két szöveg is vétetett fel, hogy a jobban tetszőbb mellé csatlakozhassék a közvélemény. A zsolnártok nagyobbmértvű rövidítést, tömörítést fognak felmutatni. A XXXIII. zsolnártól is kétféle szöveg esik választás alá. A bíráló bizottság a XL-ik zsolnárt szövegét és dallamát visszavette; a XLVI-ik zsolnárt hübb és szebb alakban jö be; a LXXII. vagy király zsolnártára pedig két újabb fordítás. A LXXV. zsolnárt mellőztetett, a XCIX. is. A CIII. zsolnárt 8-ik versszaka szöveg szerint visszaveendő, mint a mely fordítás ma is színvonalon áll. A CXVIII-ba a „Szeglet kő”-féle pállias tétel visszahelyezendő. A CXXVI. szövege, melyet reformátio és avatás ünnepeén énekelhetni, közkivánatra szinte felvétetett. A CXXX-ra és CXXXVIII-ra két szöveg lesz. Több zsolnárt, melyet a nagy bizottság elhagyásra ítelt, most visszaállított, például a LXXIII. zsolnárt 13-ik verse. Függelékben jönnek elő némely újabb átdolgozások. A dicséretelnél a tiszántúli részről erősen sürgettük a 236. dicséret 2. és 3. versének lehető szövegű fentartását, úgy szinte a 179-ik dics. 10-ik versét.

Majd az erdélyi énekes könyvre került a sor, kiválasztottuk a meghagyhatókat kellő szövegezéssel és rövidítéssel. A Gerhardból fordított (35-ik) ének szép szöveget nyert. Nem kis vitára adott alkalmat az erdélyi „karácsoni ének” (101.) specialis voltánál fogva, melynek Magyarosi Szöke József volt szerzője; itt Erdély részéről emelkedett conservatív hang, a bizottság csak feltételelesen kívánta felvenni azon új alakításban, a mint az Előmunkálatok első füzeté 48-ik lapján olvasható, s csak akkor veendő be az új énekes könyvbe, ha erdélyi testvéreink erősen ragaszkodnak hozzá.

Végül az egészen új dicséretetek szövegei — mintegy 90 darab — jöttek bírálat alá, színvonalon állók, de mindet nem kívánják befogadni. Legtöbb a

vasárnapi ének, de ez indokolt. Új dallamok itt jönnek elő. Egy pár angolból is vétetett, p. o. Topladitól. Új alkalmi énekeket is p. o. a refermatio ünnepén, itt lehetett behozni.

Az új énekekbe Tompától, Aranytól, Berzsenyitől s több élő jelesb költőinktől fogadtatott el énekszöveg. Felvettük Luther énekét „Erős várunk.”

Elnök fogja ez év végével egybeállítani és kibocsátani az így megállapított *próba énekes könyvet*, az megy szét a kerületekhez, hogy a közvélemény hallassa óhaját; s csak azután lesz véglegesebben megállapítható az új énekes könyv a maga teljességében. Fejes elnök szívós kitartással, lángoló buzgósággal dolgozott éveken át, méltán illeti őt a pálma. Énekes könyvünk szerkesztése történetében 1636. (Gelei kora), 1806. (Benedek kora) és a XX-ik század kezdete (Fejes működése) a forduló évek. Nézetem szerint ily gyökeres újítás alapján egy új énekes könyv kötelező behozatala, hogy köz megnyugvást keltsen, országos zsinat szentesítése nélkül életbe nem léptethető.

Debrecenben, 1901. Márc. 20.

Balogh Ferencz.

Válasz a nagybányai egyházmegye szatmári körének hozzám intézett nyílt leveléire.

Ezen lapok most 23-án megjelenő 12-ik számában, egyházkerületi közgyűlésünk múlt évi 276-ik számú végzését érintve, Szabó Gusztáv szamoszegi lelkész leányának a szatmári apáca-zárdában tanulása s tanítatása iránt intéz nyílt kérdést hozzám, a nagybányai egyházmegye szatmári körének lelkész-értekezlete s rámulatva arra, hogy nevezett lelkész eljárása fegyelmi vétséget képez, kéri mi lehetett oka annak, hogy ezt az egyházkerületi közgyűlés figyelmen kívül hagyta, a zárdai növendékek vallásos oktatásáról, csak általánosságban intézkedik s megnyugtatót kér az iránt: mi okozhatta azt, hogy Szabó Gusztávnak ezen megbotránoztatást keltő magaviselete miért nem tétetett át fegyelmi eljárás végett a szatmári espereshez?

Nem, mintha mulasztás vádja érhetne, nem is azért, hogy magamat fedezzem, tudatom a kérdező lelkész-társakkal, hogy a hivatolt jegyzőkönyvi szám s annak melléklete megfordult ugyan a kezemen, de csak azért s annyiban, hogy feldolgozás, előadás végett jegyzőtársam Dr. Bacsoni Lajos urhoz átküldöttem.

Maga a jelentésben foglalt tény, ha azt, hogy leánya a zárdában evang. reform. vallásunk szerinti oktatásban nem részesült, a tanítató édesapa tudta s még sem tett intézkedést, kétségkívül mélyen elszomorító. Bizonyos fokig, közönyről, hogy ne mondjam: mulasztásról, a gyermek lelki, vallásos érzületének, meggyőződésünk szerint érzett igazságokban neveltetését elhanyagoló eljárásról teszen tanubizonyosságot s ez a közöny, hitelveinknek vallásos öntudatunknak, gyermekeink szívébe becsepegtetésének elmulasztása, ha azt éppen evang. reform. lelkész szülénél tapasztaljuk — mondjuk meg őszintén: megbotránoztató is.

Dacára ennek, ha az ügydarab az én kezembe jött volna is előadás végett, az egyházkerületi közgyűlés által hozandó határozatul, nem tudtam volna javaslatba hozni, hogy Szabó Gusztáv szamoszegi lelkész-társunk ellen, azért mert leányát a szatmári apácánál taníttatja s mert azt, felekezeti vallásoktatásra onnan ki nem bocsátják, fegyelmi eljárás indíttassék.

Mert igaz ugyan, hogy egyházi törvényeink 17-ik § a szerint, minden szülének kötelessége gyermekének nemcsak oktatásáról, de vallásos, tehát hitelveink

szerinti neveltetéséről is gondoskodni, az is igaz, hogy a szatmári esperes jelentése szerint, Szabó Margit, mint első éves képezdész, vallásórára nem jár, hogy a négy polgári iskolai osztályt is ott végezte s vallásórára talán ez idő alatt sem járt, a szatmár-városi lelkészekhez: magában ebben a ténykörülmenyben nem látok a magam részéről, — azt gondolom nem látott ilyet, mert ha látott volna: rá mutat Bacsoni Lajos is — mondom: nem látok fegyelmi eljárásra alkalmas anyagot. Nem látom a kötelesség-mulasztást felforogni, mert az egyszerű esperesi jelentésből kifolyólag nem tudom, ha Szabó Gusztáv lelkész, mint édesapa, nem teljesítette e otthon, a szünidők alatt a szülei háznál, édes gyermeke iránt elmulasztottnak látszó kötelességét; nem látom a jelentésből, hogy vajjon Szabó Margit nem az édes atya által, mint lelkész által jogosan adható vallásitanítási bizonyítvány alapján jutott-e feljebb, osztályról-osztályra.*

Egy dolgot azonban látok s ez az, hogy a r. kath. zárdákban, a mi református gyermekeink nem jó helyen vannak; azt látom, hogy ezen zárdák vezetői, tudnak találni utat és módot arra nézve, hogy a szentesített törvényeket megkerüljék s engem megnyugtató, hogy látom azt, miszerint az egyházkerületi közgyűlése, a törvény ezen kijátszásának megakadályozása érdekében, jogorvoslatért, felettes hatóságához: a konventhez fordult.

Különben Biky Károly esperes úr, 276. számú végzésébe felvett jelentését, egyházkerületünk 1900. évi 33. számú határozata alapján tette meg. Jelentése határozott tanubizonyossága annak, hogy a szatmári apácánál tanuló evang. reform. leánygyermeknek vallásos oktatásáról gondoskodni kíván s élénk ellenőrzést is gyakorol. Az idézett számú határozat tőle konkrét eset bejelentését kívánta; ilyet adott, s így nevezte meg abban névszerint Szabó Margitot, Szabó Gusztáv lelkész-társunk leányát. Én azt hiszem, hogy lelkész-társunk, a nagybányai egyházmegye szatmári körének felszólalását, de az en itt közölt megjegyzéseimet is megfogja érteni és levonja magára nézve a következtetést.

Óhajandó volna, ha nemcsak Szatmárról, hanem általában minden zárdás helyről kapna egyházkerületünk a szatmárihoz hasonló jelentést. A zárdákban, állami felsőbb leányiskolákban, bizony sok helyen több gond volna fordítandó a vallás- és énektanításra. Debrecenben sem tudom, hogy volna ez utóbbiról gondoskodva s tudok oly állami felsőbb leányiskolát, hol a bejáró ev. ref. leánynövendék, zsoltár és dicséret verscink közül egyetlen egyet sem hallott, tehát nem is tanulhatott meg, de annál inkább a sip, dob és trombita kísérettel rendezett római miséken, az úgynevezett „zsolozsmaikat.”

Hajdu-Böszörmény, 1901. márc. 25.

Zsigmond Sándor.

A kongrua nem foglalható le!

Abból az alkalomból, hogy a „Tiszántúli Egyházkerülethez” tartozó egyik ev. ref. lelkésznek kongruája bírói foglalás alá vétetett egyházkerületünk Főtiszt. és Méltóságos elnöksége, egy a konventhez irányítandó felterjesztéssel kíván élni, mely felterjesztést lapunk 11-ik számában egész terjedelmében közöltünk volt. Hogy a Főtiszt. és Méltóságos elnökség e ténykedésében

* Ezekre a magunk részéről megjegyzést csak azért nem teszünk (pedig hiszen egészen más dologról van itt szó, mint a törvény holt betűjéről) mert éppen e pillanatban érkezett hozzánk a szóban forgó apa Szabó Gusztáv úr nyilatkozata s azt jövő számunkban egész terjedelmében közölni fogjuk. Szerk.

mennyire helyes úton jár, annak bizonyására szolgáljon az alábbi körrendelet melyet a debreceni kir. ítélőtábla nagy tekintélyű elnöke s a magyar református egyháznak is ismert nevű egyik oszlop embere Meltóságos *Bernáth Elemér* úr bocsátott ki a következő tartalommal:

A debreceni kir. ítélőtábla

838/1901. eln. sz.

elnöke.

„A debreceni kir. ítélőtábla kerületében tartozó valamennyi kir. törvényszék elnökének és kir. járásbíró-ság vezetőjének.

Hivatalos úton értesemre esett, hogy az ev. ref. egyház lelkészének, az 1898. évi XIV. t.-c. alapján, az állampénztár terhére megállapított jövedelem kiegészítését (congruáját) a felügyeletem alatt álló egyik kir. járásbíró-ság kiküldöttje végrehajtásilag letiltotta.

Mínthogy a felhívott törvénynek 2-ik és 10-ik §-ai szerint a lelkészek évi jövedelme legfeljebb 1600 korona erejéig, tehát oly összegig egészíthető ki amelyen belől az 1881: LX. t.-c. 54-ik §-a a lelkészek fizetését végrehajtás alá vonni nem engedi;

mínthogy továbbá a törvény szelleméből, de magából a dolog természetéből is következik az, hogy a jövedelem kiegészítés (congrua) a lelkési hivatal viselőjének fizetés jellegével bíró járandóságát képezi, amely — mint ilyen — az 1881: LX. t.-c. cikknek fentebb idézett 54-ik §-a értelmében végrehajtás alá nem vonható;

nehogy tehát az elől emlitetthez hasonló szabálytalan eljárás ismétlődjek: a bir. ügyv. szab. 86. §-ának 4-ik pontja alapján felkérem Elnök urat és kir. járásbíró urat, miszerint figyelmeztesse a vezetése alatt álló kir. törvényszék kir. járásbíró-ság birói tagjait, illetve a kir. járásbíró-sági végrehajtókat, hogy a lelkési jövedelem-kiegészítés (congrua) foglalás tárgyát nem képezheti.“

Debrecen, 1901. évi március hó 23-án.

Bernáth Elemér.

A Magy. Prot. Irod. Társaság felhívása.

Tisztelt tagtárs úr!

A magyar protestantizmust belső és külső ellen-ségek szorongatják. Bent számos egyházi bajok: számos tagjának hitközönye, terjeszkedő erejének megcsökkenése és az össze nem tartás emésztő férgek őrlik, sorvasztják. Kivülről a napról-napra terjeszkedő ultramontan izgatás, a szekták és a hitetlenség egyesült seregei ostromolják a magyar protestáns Siont.

Védekeznünk, tömörölnünk, szervezkednünk kell, ha elgyengülni nem akarunk. S e védekezésnek a Krisztus szelleméhez méltólag szelleminek és erkölcsinek kell lenni. A protestantizmus a jézusi tiszta kegyességnek, az evangéliumi tudományosságának és a lelki szabadságnak égi jegyében született és ebben nőt nagyra a mai világot vezető népfajok körében. Hazánkban is a józan kegyesség, a szabad tudomány és a tiszta evangéliumi erkölcs jelében kell győznie!

E jelben született és élte le gyermekkorát az évről-évre erősödő M. P. I. Társaság is, mely a magyar protestantizmusnak már is egyik hathatós irodalmi tömörülése. Műveli és népszerűsíti az egyházi tudományokat, különösen a magyar prot. egyháztörténelmet. Erre a Protestáns Szemle című havi folyóirata és az

évenkénti könyvkiadványai szolgálnak, a melyekből immár 11—11 kötet jelent meg. Evangéliumi hiterősítő és hitvédő olvasmányokat bocsát közre, melyekből a Házi Kingstár inkább a művelt nagyközönség, a Koszorú c. füzetsorozat (eddig már 70) inkább a nép lelki szükségét tartja szem előtt.

E tudománynépszerűsítő és hittudaterősítő munkásságával már is nagy szolgálatot tett Társaságunk a magyar protestantizmusnak. De a mostani nehéz viszonyok között még inkább kellene fokoznunk a működését és meg kellene kedveltetni és népszerűsíteni társaságunkat a protestáns társadalom minden rétegében.

A M. P. Irodalmi Társaságnak tagja lehet bármely magyar férfi és nő, a ki az evangéliumi protestáns eszmék és élet terjedését szíven viseli; valamint az ily szellemben működő egyházi, iskolai és társadalmi testületek is. A pártoló tagság évi díja 6 korona, a rendes tagságé 12 korona, az alapító tagok egyszer s mindenkorra 200 korona, a pártfogó tagok szintén egyszer s mindenkorra 1000 korona alapítványt fizetnek (vagy szabályszerű kötvénnyel biztosítanak) a Társaságnak; megjegyzendő, hogy az egyházi és iskolai testületek szabályszerű kötvény kiállítására mellett csak az alapítványi 5%-os kamat fizetésére vannak kötelezve, a tőke befizetésétől a Társaság nem kívánja. Eme tagdíjak ellenében a pártoló tagok kapják a Protestáns Szemle c. folyóiratot évenként 40—45 iv terjedelemben; a rendes tagok a folyóiratot és a könyvkiadványt (monográfia); az alapító tagok illetménye a folyóirat, a könyvkiadvány és a Koszorú; a pártfogó tagok az összes társulati kiadványokra jogot szereznek. A belépés bármikor megkezdhető a titkárnál való bejelentés által, s a kiadványok a belépési év elejétől küldetnek az új tagoknak.

Társaságunknak jelenleg 34 pártfogó, 310 alapító, 511 rendes és 499 pártoló, összesen tehát 1310 tagja van; évi bevétele mintegy 12—13 ezer korona, tőkepenze (beleértve a kötvényileg biztosított alapítványokat is) 106 ezer korona. Évi kiadványa körülbelül 80—85 nyomtatott iv.

Am, hogy e nagyra hivatott társulat kitűzött szép céljához közelebb juthasson, nemcsak kívánatos, de nagyon szükséges volna, hogy a magyar protestáns egyházi irodalomnak minden egyes ágát még nagyobb kiterjedésben művelhesse és népszerűsítse. Szükséges volna, hogy lelkészeinket a szükséges tudományos theologiai munkákkal, művelt világi uraiakat, művelt női közönségünket, ifjuságunkat, népünket és gyermekeinket hitvédő és hitszilárdító olyan jó prot. olvasmányokkal s áhítatossági művekkel lássa el, a minőket az angol, német és francia vallásos irod. társaságok nyújtanak a maguk közönségének.

E végből a mi Társaságunknak még sokat kellene nőnie és erősödni. S egyesült erővel, vállvetett munkával ez az erősödés el is érhető.

Ebből a céltól bizalommal fordulunk t. Tagtárs Úrhoz is. Hitrokoni tisztelettel és bizalommal kérjük arra, hogy M. Pr. Ir. Társaságunknak akár az esperességi gyűlésen, akár canonica visitatio alkalmával, akár külön körlevél kíséretében úgy egyes hitfeleinknek, mint az egyházközségeknek munkás szeretetében hathatósan ajánlani sziveskedjék. Buzdító ajánlatukkal és jó példájukkal a lelkész urak is sokat tehetnek társulatunk erősítésére és népies kiadványaink terjesztésére. Taggyűjtésre a mellékelt űrlap használható.

Tisztelt tagtárs úr! Ne vonja meg becses közreműködését és támogatását szent ügyünkötől. Az idők

gonoszak Minden erőnket össze kell szednünk, minden tehetségünket ki kell fejtenünk, hogy Krisztus magyar egyházát irodalmilag is erősítsük. A mi fegyvereink nem testiek, hanem lelkiek, s a hol ezeket célszerűen forgatják, ott a protestantismus mindenütt diadalmasan nyomul előre. Mi most háttérbe vagyunk szorítva; de ha megembereljük magunkat, ha evangéliumi hittel, magyar lelkesedéssel és protes'táns szívóssággal karoljuk föl a szent ügyet, akkor az Igazság Istene ismét vi-szahozza azt a dicső időt, a mikor a protestantismus szel lemileg első, irodalmilag irányadó volt a magyar hazában.

Mi hiszünk, mi bizunk e jobb jövőben, s kérve-kérjük hitfeleinket: csatlakozzanak hozzánk imájukban és munkájukban a magyar protestantismus felvirágozta-tására.

Hitrokoni és hazafias üdvözlettel
Budapest, 1901. márc. havában.

Hegedüs Sándor, **Gyuráts Ferencz,**
k. miniszter, a M. P. I. T. v. elnöke. püspök, a M. P. I. T. I. elnöke.
Szöts Farkas,
a M. P. I. T. titkára (Kálvin-tér 7.)

IRODALOM.

Dalokkönyv. Négyeskarra írott dalok gyűjteménye. Községi és ifjusági dalárdák használatára szerkesztette *ifj. Fövényessy Bertalan* ref. orgonista. A szerkesztő tulajdona. Abauj-Szikszo. Ára egy korona.

Dalárdáink haladása s fejlődése nagyban akadályozva van alkalmas kardalok és kardalgűjtemények hiánya miatt. A szórványosan megjelenő karok rendszeren oly mesterkelt kidolgozásuak, hogy kevésbé gyakorlott vagy éppen kezdő dalárdák a betanulással járó nehézségekkel megküzdenni sehogysen tudnak. A mellett hallatlanul drágák. Ösmerek egy 32 lapra terjedő füzeteeskét 16 férfikar tartalommal, melynek ára 6 korona. Szerencsés gondolat és elhatározás volt tehát Fövényessytől, hogy könnyen betanulható mindamellet határos kardalokat tartalmazó gyűjtemény szerkesztésére és kiadására vál alkototti s azt annyira olcsó áron bocsátotta forgalomba.

A gyűjtemény 91 lapon 102 kart tartalmaz. Hétnek kivételével mind magyar szerzemény. Mint szerző vagy mint átiró legtöbb számmal szerepelnek Sz. Nagy József (27) Szügyi József (25) Fövényessy és Hodossy Béla (8—8) Pásztor Sámuel (4) és Oláh Károly (egész református gárda). Képvisele vannak még Erkel, Egressy, Bartay, Szentirmay, Goll, Doppler, Lányi, Serly, Káldy, stb. A dalokkönyv első része (1—44) imákat, himnuszokat, hazafias dalokat, indulókat és köszöntőket, a második rész (45—94) népdalátiratokat tartalmaz. A gyűjteményt 8 kuruedal zárja be. A kidolgozás általában szabatos, nemesen egyszerű azért magasabb klasszisu dalárdák is bátran felvehetik műsorukba bármelyiket. Több népdalátirat (57. 60. 68. 69. 88.) szinte művészi magaslatra emelkedik. A kuruedalok is igen szép letétben jelennek meg s különösen érdekes a „Rákócy kesergője.“ Igen sok eredeti férfikar (10., 11., 16., 18., 21., 24., 27., 28., 31., 43., 44.) valamint Mocsáry Imre hangulateljes népdalai itt jelennek meg először. A 27 és 28. számú karok mint gyenge alkotások a 49—52 sz. népdalátiratokkal együtt bizvást kimaradhattak volna. A Marseillaise is jobb lett volna a Zsaskovszkyféle (Harmónia 48) egyszerűbb kidolgozás szerint.

A mű példátlanul olcsó, mi annak beszerzését könynyűvé s az egyes szölamok másolatását feleslegesé teszi:

A könyv az előszó szerint „kizárólag községi és ifjusági énekkarok részére van szerkesztve, én azonban magasabb igényű városi dalárdák számára is jó lélekkel ajánlom.

Nagyon jó lenne, ha valaki községi népdalárdák részére szintén ilyen olcsón beszerezhető *egyházi-templomi és temetési-karénekeket* tartalmazó gyűjtemény szerkesztésére és kiadására vállalkoznék, minek vasárnapokon, ünnepnapokon és temetések alkalmával igazán nagy hasznát lehetne venni s ez nem utolsó egyik eszköze lenne a vallásos érület erősítésének s az egyháziasság ápolásának is.

Dalnok.

Épen most jelent meg a Heidelbergi káté. A főtiszteletű tiszántúli ev. ref. egyházkerület megbízásából fordította s jelen alakjában sajtó alá rendezte Erdős József a theologia doktora és professora. **Második kiadás.** A tiszántúli ev. ref. egyházkerület tulajdona. Ára kötve egy korona.

A *heidelbergi káté* ezen második kiadása — miként ezelőtt tiz évvel az első — a tiszántúli ev. ref. egyházkerületi közgyűlés gondoskodása és intézkedése folytán jelent meg.

A *heidelbergi káté* ezen második kiadása az ezeröttszáz példányban nyomtatott és teljesen elfogyott első kiadástól tartalmi szempontból csakis egy pár kifejezésbeli helyesbítésre nézve különbözik. Alaki tekintetben pedig az az eltérés észlelhető benne, hogy a kérdések és feleletek szembetűnő nagyobb betűkkel vannak nyomtatva s a kiállítása korszerűbb és az ára is jutányosabb, mint eddig volt.

A *heidelbergi káté* ezen második kiadása kapható és megrendelhető *László Albert* debreceni könyvkereskedőnél, mint a tiszántúli ev. ref. egyházkerület könyvkiadványainak főbizományosánál.

Adja Isten, hogy ez új kiadásból is mennél többen megösmérjék az evangéliom szerint reformált keresztény egyház hittani és erkölcsi elveit és azt az egyedüli legfőbb vigasztalást, melyet ajándékozott nekünk Isten a Jézus Krisztus által.

Ajánljuk ezt a méltán közkedvelt és kiváló fontosságú, református vallási népkönyvet lelkésztársaink, tanítóink, presbtereink és egyházunk minden tagjának pártfogó figyelmébe.

Székfoglaló egyházi beszéd. Irta és elmondta *dr. Baltazár Dezső* hajduszentmihályi ev. ref. lelkész 1900. december 23-án. A valóban alapos s széleskörű képzettséggel bíró s ismert nevű író I. Kor. 4. 1—4 nyomán, figyelmet lebilincselő, vonzó módon fejti ki, hogy a) mi az ő tiszte? b) Ki az ő bírása? y) mi a jutalma? E hármastagozás, beható szövegelemzés szerint megfelel mind az alapigékben rejlő apostoli célzatnak, mind az alkalmiságnak, tudniillik a lelkipásztori székfoglalásnak; mihez képest a szónok szől elsöben is arról, hogy mint Krisztus szolgálja, Isten titkainak sáfára, micsoda hivatáskört lát maga előtt egyéni, családi, magán, nyilvános, köz életében, templomban, iskolában, társadalomban, a lelki gondozás minden terén, az Isten országa terjesztésének hiterős munkájában, a hazaszeretet önfeláldozásig hű bebizonnyításában, a küzdés, építés, hatás, tökéletesbülés ezer meg ezer nemeiben; ám szíve érzéseit, lelke gondolatait, beszédeit, cselekedeteit mind mind e szent szolgálatnak rendeli alá, e szolgálatot hordja koszoru gyanánt homloka körül, ez lesz világossága az életben,

szemfedője a halálban, koronája a halál után. Majd a felelősség tudatától áthatott lélek meggyőződésével kimondja, hogy bírása nem lesz sem önmaga, sem az embereket nem hívja fel s fogadja el bírniul, hanem a bibliai kimagasló alakok, Ilyés, Dávid, Ézsaiás, Jeremiás, János és Pál életére s munkájára mutatva rá, Istent tudja és ösmeri el bírójának, a ki látja a titkon és nyilván valót s a szívek és vesék moz ulatait is jól ismeri; akként él, szól, tesz, érez, gondolkodik, hogy tiszta, nyugodt lelkiismerettel állhasson az örök Bíró elé s mindenben hívnek találtassék. Végül az ő jutalma ez életben az lesz ha látja az ige áldásait, a hit gyümölcseit, a lelki világosság terjedését, az erkölcsi tökéletesbülést, a fájdalm, nyomor eltűnését, az élő reménységet, a szeretet munkáit, az Isten dicsőségének öregbedését, országának eljövételét a gyülekezet közepette; a mely törekvésének megvalósulásáért éjjel nappal, életét sem tekintve drágának, imádkozik, munkálkodik, hogy túl a síron elvehesse amaz igaz Bíró kezéből tisztének jutalmául az igazság koronáját. A szónoki stílusú, még olvasva is nagy hatása szép alkalmi prédikáció arról tanuskodik hogy dr. Baltazár Dezső kiválóan hivatásos, jeles lelkipásztor, akitől gyülekezete körében teljesítendő tisztén kívül, a meny nyire ily komoly program beváltása mellett időileg még lehető, a tudományos szakirodalom mezején is várhatunk értékes kalászokat. A beszédhez fűződő elő- és utóimádság méltó kerete a beszédnek. Szívöl gratulálunk!

A magyarországi ev. ref. teológusok 1900. évi május hó 1. én Debrecenben tartott kongresszusának jegyzőkönyve. Nánássy Lajos és Bary Gyula jegyzők által összeállítva, a következő tartalommal jelent meg: A jelenvoltak felsorolása után következik a kongresszust megelőzőleg tartott ima és egyházi beszéd. Ezután Csiky Lajos th. tanár megnyitó beszéde olvasható. Nehány felvetett indítvány után kezdetét veszi a megbeszélésre kitűzött kérdések tárgyalása, mely kérdések elsejéről, t. i. „miképpen tartható fenn az érintkezés az egyes teológiák között?” Gyarmati József s.-pataki th. értekezik. Utánna Szabó Miklós debreceni th.-nak a lelkeszi minősítvény ügyében a zsinathoz intézendő memorandumra vonatkozó javaslata olvasható. Majd miután Vargha Kálmán pápai th a teológus önképzésről és Farkas Károly kolozsvári th. „a közös teológiai lapról” értekezik; Végül Mészáros János budapesti th.-nak felolvasása következik arra a kérdésre vonatkozólag, hogy „tehet e valamit a ref. th. a valláserkölcsei élet emelését illetőleg?” Át lában minden előadó komolyan fogta fel a reá bízott munkát és gonddal készütséggel állította össze véleményét, de mégis a kongresszuson elmondott beszédek koronájául a Mészáros János beszéde tekinthető melynek szónoki ereje, hittől, buzgóságtól áthatott nyelve magával ragadja a figyelmes olvasót.

A „**Vasárnapi Ujság**” március 24-iki száma 25 képpel s a következő tartalommal jelent meg: „Zemplényi Tivadar festményei” (Zemplényi Tivadar arcképevel és képekkel Zemplényi festményei után: „Vazul Szent István előtt” „Hazatérés”, stb.), Szana Tamástól. Költemények: „Haláltánc,” Szikrától; „Nyomorúltak,” Lamperth Gézától. Regénytár: „Múlik a délibáb.” Elbeszélés. Irta Bársony István. (Neogrady Antal rajzaival). „Híres szerelmesek: Brissac herceg és Du Barry grófnő” arcképekkel és képekkel). „Az orosz szent zsinat tit-

kaiból.” (gróf Tolsztoj Leo legújabb arcképevel). „A vizsgálatok palotája.” „Amerikai Kossuth érmek” (Hét érem képevel, melyek Kossuth 1852-iki amerikai körútja alkalmával verettek). „A majmok nyelve.” „A szalk-szentmártoni Petőfi-ünnep” (képekkel). „Fodor József” (arcképpel). „Az új tátrafüredi téli szanatórium” (képekkel). Dr. Fái Miklós Mátyástól. Irodalom és Művés; et. Közintézetek és Egyletek, Sakkjáték, Képtalány, Egyveleg, stb. rendes heti rovatok. A Vasárnapi Ujság előfizetési ára negyedévre 4 kor., a „Politikai Ujdonságok”-kal és „Világkróniká”-val együtt hat korona. Megrendelhető a Franklin-Társulat kiadóhivatalában (Budapest IV. ker. Egyetem-utca 4. sz.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap”. legolcsóbb ujság a magyar nép számára, fél-évre 2 korona 80 fillér.

KÜLFÖLD.

A holland egyházi életből.

A protestáns felekezetekről.

VII.

(Vége.)

„*De doopsgezinde gemeenten*” (újra keresztelők). Eleinte szigorú elkülönített életet folytattak, tagjai a csendben, pietistikus kegyeskedésben éltek. Vezetői tanulatlan emberek valának. Ma már helyzetek teljesen más. Lelkészeik csupán teológiailag képzett egyének lehetnek; kebelőkben felmerül e vita sokszor, „*modern orthodox*” legyűük-e? Istentiszteletők teljesen a ref.-é.

„*Evangelische broedergemeenten*” (Hernhut terek.) Grof. Zinzendorf hatása alatt állott itt is elő. Alig van ma néhány gyülekezetük.

„*De apostolische kerk*” (Irvingianusok). Az apostoli egyház igen élénk tevékenységet fejt ki mindenütt. Itt Utrechtben is van kicsiny gyülekezetük. Az egyház az ősapostoli egyház mintájára van berendezve, 12 apostollal élén. Istentiszteletők ő- és újszövetség magyarázatából áll főképp az éneklés mellett. Lelkészeiket nem választják, hanem a szent lélek sugálatá folytán érzik magokat egyesek e szent hivatalra méltónak. Kevesen vannak, mintegy 8 egyház-községök van.

„*De apostolische tending*.” Az előbbtől nem sokban különbözik Egyházi berendezésök sokkal egyszerűbb. Minden egyháznak van saját vezetője, evangelistája, prófétája. Az egész gyülekezet áll: egy törzs-prófeta, egy törzs evangelista és egy törzs vezető hatása alatt. A keresztelést mint az újjászületés, megújodás furdójét tekintik. Az úrvacsorát kovasztalan kenyér és borból állítják ki. Megáldják: 1. Kor. 10, 16—17; 1. Kor. 11, 24-ből idézett szavakkal!

„*Darbysten*” vagy „*Plymouth broeders*”. Alapítójok *Darby* után neveztetnek el. A főbb pontokban meg egyeznek a Streng ref.-okkal, de a keresztység és úrvacsorai felfogások teljesen elütő. Úrvacsoraosztást minden vasárnap tartanak, egyik a jelen valóközül feláll, áldó szavakat mond és tovább adja a kenyeret kezéből szomszédjának és egy darabot letörve belőle, hasonlólag adja tovább. Az úrvacsorát, mint hála-áldozatot tekintik, rendesen gyűjtés, collectálás követi. A keresztelést illetőleg, nincsenek egy-értelemben. Egyik a gyermek, másik a felnőttek keresztelését követeli. Magokat „*gyülekezetnek*” nevezik, az egyház elnevezést elvetik. Az egyház nem egyéb, mint: „*Bábel*”, ellenállás az Istennel szemben, út előkészíteni az antikristianismust. Ők csupán „*dolgozó testvérek gyülekezete*”.

„Oud gereformeerde gemeente“ (régí ref. egyház); „De Vrye evangelische gemeente“ (szabad ev. egyház); „de evangelische vrye gemeente“, „de nederlandsche herformde zendings gemeente.“ (a németalföldi missiói ref. egyház); „de zendings gemeente te Termelo.“ (A termelói missió egyház); „de orye gemeente te Amsterdam“ (Szabad egyház (ref.) Amsterdamban) Ezek mindannyian ref. állásponton vannak, de egyik vagy másik theologiai kérdés felfogása miatt az urakodó egyháztól elváltak. Nem ritka eset, mint fentebb említém, hogy a lelkészt követi az egész egyházközség és alkotnak külön egyházat. Saját fenhatóságok alatt élve, ügyeiket önállással kezdik, különbség különben igen kicsiny a nagy ref. egyház felfogásával szemben.

„De baptisten“ (Baptisták). Őket ismerjük nagyon jól; gyülekezetök igen tekintélyes szerepet viszen Hollandiában.

„Zevendags-baptisten“. Haarlemben van főállomások. Tanítások a következőkben foglalható össze: „Mi hisszük, hogy az Istennek a törvénye, mely a tizparancsolatban van összefoglalva, kötelező minden emberre, minden időben. Azért hisszük mi, hogy minden ember, — és az Isten egyháza különösen — kötelezett a hét hetedik napját, mint az Istentől rendelt és megszentelt nyugalom napot, megünnepelni.

Mint fent is említém, nem volt céлом részletekbe bocsátkozni, csupán általános futólagos ismertetést adni a hollandiai prot. felekezetekről. Előttünk fekszik a névök és rövid megjegyzések. A legjelentektelenebb szekta leírása is több időt és nagyobb tért igényelne. Tehát 20 különböző prot. felekezet; nem számítva ide az „üdvhadserégét“, mely jelentektelen és alig jön számításba. Hogy mi ennek az oka? erre bizony bajos lenne megfelelni. Hogy a nép talányig vitt személyes szabadságában önálló felfogásában is fekszik némi ok, bizonyos, de talán a nép természetében is benne fekszik e betegség, öröklött baj. A leg-egyszerűbb ember is irásmagyarázó, könyvforgató,* nem csuda aztán, ha kevésbé művelt ember olyakat vél látni, hallani, ami ellenkezik sokszor az általános felfogással, a biblia tanításával. És az ilyen újítóknak, szakadóroknak mindig akad követőjük. Nyomába kél a gyomnak másik, ha azt burjánzani engedjük.

De dacára annak, hogy Hollandia 20 prot. felekezetet tart kebelében, én itt létem alatt nem voltam képes oly erős határt megkülönböztetni egyes felekezetek közt, mint sok helyt ez tapasztalható. Mindenik halad igaz a maga útján, önállóan, minden befolyás nélkül működve, de a közös cél: az Isten országának terjesztését elősegíteni, jobban kitűnik munkájukból. Azon nem esnek kétségbe a hollandok, hogy egyik-másik attért tőlök, hogy talán ebben vagy abban a dogmatikai tételben más felfogást árulnak el: csak jó keresztyének és vallásosak legyenek, ez a fődolog! Theologiai tanárok (itt Utrechtben streng orthodox valamennyi) predikálnak luth. templomban, újrakeresztelők templomában, hernhuterek templomában, lelkészek hasonló módon. Az egyetemi hallgatóság vegyes, lutheránus, baptist, szabad egyház kebeléből levők stb. Amsterdamban, hol felekezeti az egyetem a dogmatikai tanszékre 3 prot. tanár van alkalmazva; Leydenben van seminarjuk a „testvér egyház“ tagjainak, a többi egyetemeken közösen hallgatnak minden tantárgyat. Vizsgát (a legutolsót) saját egyháza kebeléből alakult

* Ez nem baj.

Szerk.

bizottság előtt köteles tenni mindenki; és ez így van a német alföldi ref. egyház kebelében is.

A lelkész egyházi és társadalmi tekintély. A legnagyobb respectussal van iránta az egyház, állam minden tagja. Tisztességes anyagi megélhetést (1000 frt legkisebb) és nagy elismerést élveznek az Ur szolgálai. Nevök egyszerűen: dominus, a miben tudjuk sok van kifejezve. A szellemi gárda e csapatja iránt, mindenütt nagy Hollandiában a hódolat.

Most pedig befejezem ezúttal a holland egyházi életből vett tudósításaimat. Tudom, hogy felette hiányos e munka, csak felképet nyújt azokról, mit itt az ember tanulhat, tapasztalhat. Lelkiismeretesen igyekeztem utána járni mindennek, olvastam másoktól is egyet-mást: adtam valamit. Azok kik itt voltak, s többet tapasztaltak, tegyék ehhez az általok tapasztaltakat; a kik pedig nem élvezhették e szerencsét, e szerény közleménnyel is meg fognak elégedni.

Birtha József.

NEKROLOG.

alsó-csernátoni
MOLNÁR ALBERT.
(1849—1901.)

Mélyen megdöbbenve vesszük a szomorú s egészen váratlanul érkezett hírt, hogy a kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás egyik buzgó s még férfi kora teljes erejében levő tanára *Molnár Albert* elhunyt. Bennünk a tisztársi viszonyon kívül a személyes ismeretség és igaz okonszenv számai csatoltak az elhunyt férfiúhoz s első sorban kérünk részt magunknak ravatala felett a részvétből. Haláláról a következő gyászjelentés küldetett be hozzánk:

Már özvegy Molnár Albertné született Fodor Ilona úgy a maga, mint az összes rokonság nevében fájó szívvvel, de az Úrnak akarátában vigasztalást kereső lélekkel tudatjuk, hogy szerető hű férje *alsó csernátoni Molnár Albert* a kolozsvári ev. ref. theol. fakultás ny. r. tanára, az ev. ref. egytemes konvent rendes tagja, az erdelyi ev. ref. egyházkerületi Értekezlet egyházi elnöke, a kolozsvári ev. ref. egyház tanácsosa, az Erdelyi Protestáns Lap szerkesztője stb., folyó hó 23-án hajnali 1 $\frac{1}{2}$ órakor, életének 52-ik, boldog házasságának 23-ik évében rövid, de súlyos szenvedés után csendes lélekkel, az örök életbe vetett erős hittel, a viszontlátás reményével elhunyt.

Minden szépért és nemesért égő lelke visszazárlott Ahoz, a ki őt felruházta a szívnek, az érzéseknek gazdagságával. Az igazság után szomjuhozó szelleme felszárnyalt oda, a hol immár nem tükör és homályos beszéd által lát, hanem szemtől-szembe örök világosságban. Az Úrnak ígését áhító lekipásztor és ez ige ékesen szóó hirdetője a maga szolgálatát visszaadta az ő Főpásztorának, a kinek nyája őrzésében hűséges volt mindhalálig és a kinek lábaihoz nem szünt meg szeretettel vezetni az ifjn Timotheusokat, hogy legyenek apostolokká, nevelje fel őket hű utódokká.

Hűlt tetemei az ev. ref. theologiai fakultás disztermében f. hó 15-én d. e. 11 órakor tartandó gyászszertartás után Marosvásárhelyt fognak 26-án kedden d. e. 11 órakor az ottani sirkertben végső nyugalomra elhelyeztetni.

Kolozs ár, 1901. március 23-án.
Áldott legyen emlékezete!

Özv. Tóth Jánosné sz. Molnár Ara, Kuszto Józsefné sz. Molnár Irma férje és gyermekei, Molnár János neje és gyermekei, Benedekfi Istvánné sz. Molnár Ilona férje és gyermekei, Benedekfi Beláné sz. Molnár Anna férje és gyermekei, az elhunyt testvérei Özv. Molnár Györgyné sz. Sebestyén Mária, nevelő anyja. Fodor Elek és neje Vajda Polixena, apósa és anyósa. Dulló János és neje Szász Klára, anyai nagybátyja. Rozsnyai Györgyné és férje, Fodor Albert és neje, sógornője és sógora. Özv. Ince Jánosné, nagynénje és ennek gyermekei.

KÜLÖNFÉLEK.

— **Érettségi vizsgálatok a debreceni ev. ref. főgymnasiumban.** A debreceni ev. ref. főgymnasiumban a folyó 1900/901-ik tanévi érettségi vizsgálatok a következő sorrendben tartatnak meg: 1. Május 13. és 14-én a VIII-ik osztály magánvizsgálata. 2. Május 15-én a VIII-ik osztály osztályvizsgálata. 3. Május 17, 18, 20, 21, 22 és 23. napjain írásbeli érettségi vizsgálat. 4. Junius 24—29. napjain szóbeli érettségi vizsgálat. Jelentkezni kell a magánvizsgálatra május 11. az írásbeli érettségi vizsgálatra május 16. a szóbeli érettségi vizsgálatra junius 22. déli 12 óráig. Debrecen, 1901. márc. 26. ev. ref. főgymn. igazgató ság. Különben a tiszántúli ev. ref. egyházkerületünk főgymnasiumaiban a folyó tanév végén az érettségi vizsgálatok a következő időben és a következő egyházkerületi kiküldöttek elnöklése mellett fognak megtartatni: Debrecenben junius 24—29. napjain. Elnök: Zsigmond Sándor egyh. ker. főjegyző. Szatmáron junius 24—26. Elnök: főtitzt Kiss Áron püspök. Mezőtúron junius 24—26. Elnök: Dóczy Imre gymn. felügyelő. M.-Szigeten junius 25—28. Elnök: Széll Kálmán esperes. H.-M.-Vásárhelyen junius 17—22. Elnök: Dóczy Imre gymn. felügyelő. Kisujszálláson junius 26—27. Elnök: Dóczy Imre gymn. felügyelő.

— **Az egyházkerületi tanügyi bizottság** gyűlését az elnökség május 7-dik napjára tűzte ki.

— **A debreceni főiskola igazgató-tanácsa** az egyházkerületi közgyűlést megelőzőleg f. évi május 8. és 9. napjain fogja üléseit megtartani.

— **A szatmári egyházmegye** tavaszi közgyűlését ápril. hó 11-én és 12-én tartja Szatmáron. Főbb tárgyai lesznek: egyházmegyei aljegyző, (Kovács Lajos panyolai lelkész) fölesketése, lelkészi nyugdíjintézet és kegyeleti év tárgyában véleményes javaslat fölötti döntés, bizottsági és küldöttségi jelentések stb.

— **Mint bennünket értesítenek** Szatmár megyében. Szatmár központtal „Lorántfy Zuzsanna“ egyesület van alakulóban, mely első helyen a protestáns nőnevelés fölkarolását tűzte céljául. A mozgalom a vármegye előkelő protestáns női körében élénk visszhangra talált. Isten segítse a szent és nemes céleért buzgólkodókat.

— **Az egyház és a financialis kérdések Spanyolhonban.** Lapunk f. évi 8. számában pontos statisztikai kimutatást közöltünk a francia szerzetesek és papok vagyonáról s arról az adórendszerrel mely ott törvényhozásilag szabályozva van. Most a spanyol viszonyokról kívánunk e tekintetben egyet-mást elmondani, a mi már csak azért is érdekelheti lapunk olvasóit, mert hiszen a politikai és napi sajtó utján kiki értesülve van azon nagymérvű, szinte forradalmi jellegű mozgalmakról, melyeknek éle Spanyolországban a kle-

rikalimus ellen irányul s mint a vak Sámson a ház oszlopait, elementáris és felelmes erővel rázza a spanyol állami élet súlyedező szegeletköveit. Spanyolországban nevezetesen az egyház még ma is középkori kiváltságokat élvez. Az állam folyó kiadásainak a fedezéséhez *cimleg* hozzájárul ugyan, de nem mint a polgárok és más világi intézetek, direkt adók által, hanem fix összegben fizet összesen 3 millió pesetát. Ez ugyan első tekintetre elég csinos összegecske, de távolról sem felel meg azoknak a kiadásoknak, melyeket az állam a konkordátum értelmében egyházi célokra fordít. A felsőbb rendű papság ellátása p. o. itt többre kerül az államnak mint Franciaországban. A francia köztársaságban ugyanis 38 millió lakosra esik 17 érsek, 67 püspök, 695 kanonok, 185 generál-vikárius a kik összesen 2 és fél millió frankot huznak egy több milliárdra rugó állami budgetből. Spanyolországban a lakossága 18 millió s az államnak a felsőbb rendű papság ellátása évenként 5 és 3 tized millió pesetára rug. Évenként 9 érsek személyileg kap 32,000—35,000 pesetát; 51 püspök közül 3 évenként 10,000 pesetát; 21 = 20,000-ret; 20 = 22,000-ret; 3 = 25,000-ret és 2 = 27,000 pesetát. A kanonokok közül 87-nek évi fizetése = 4000 peseta; 371 = 2500; 12-é = 2000 peseta; 6 abbé évenként és személyenként 3750 pesetát kap. Ezenkívül van 126 tiszteletbeli kanonok 3,500, — 363 = 3000; 48 pedig évi 1650 peseta fizetéssel. A dékánok közül 9 = 5000, — 46 pedig 4500 pesetát huz. De ezeknek az egyházi méltóságoknak nem ennyiből áll ám a jövedelmök. Ez állami fizetés csak egy kis részét teszi az ő bevételeknek; mert van Madridban olyan pap, a kinek az évi bevétele 100,000 pesetán is felül van évenként. S hogy mily nyomoruságos viszonyok uralkodnak ott, arról csak akkor lehet igaz fogalmunk, ha figyelembe vesszük, hogy p. o. az igazságügyi tárca kiadásai az egyház és klastromok számára 41 milliót felül halad — a szoros értelemben vett igazságügyekre ellenben alig fordíthatnak 12 és 3 tized milliót; a közoktatás ügyre meg összesen 17 és 4 tized milliót s ebből is összevissza csak 12 millió esik a nyilvános népnevelésre. Az állam minden kiadásokat a klérusnak pontosan fizet, de a néptanítók hátralékban levő követelése 1897. óta már a 10 milliót felülmúlja. Lehet-e aztán azon csodálkozni, hogy 3 millió iskolaköteles gyermek közül csak 1 millió jár iskolába!? Itt igazán rabszolgák a néptanítók s jellemző, hogy a legutolsó áldozat, kit az inquisitio kivégeztetett (1826.) egy néptanító volt. Mikor tehát a napirenden levő spanyol forradalmi mozgalmakról olvasunk, gondoljunk ezen miserábilis állapotokra s azután mondjunk ítéletet.

— **Az átalakítási bizottság ülésezése.** Folyó hó 14-én délelőtt egyházkerületi főgondnok Degenfeld József gróf elnöklete alatt az 1851. és 1852-ben keletkezett átalakítási követelések rendezése érdekében gyűlést tartott az ügyvitellel egyházkerületileg megbízott ügynevezett átalakítási bizottság. Mintegy 48 ügydarab került tárgyalás alá, ezek között 16 egyház kérvénye, melyek a jobb időkben tett de ma már teljesíteni nem bírt alapítványoknak részint teljes, részint részben való elengedéseért folyamodtak. A hol konstatálni lehetett minden kétséget kizárólag azt a szomorú helyzetet, hogy az alapító egyház annyira elgyengült, hogy kötelezettségének immár nem tehet eleget: a követelés töröltetett. Két kedvetlen tünettel találkozott azonban a nagy lelkiismeretességgel tanácskozó bizottság. Az egyik az, hogy tehetős egyházak, a melyek éppen közlebről ingatlan-szerzésbe tudtak belemenni, az ala-

pítvány teljes elengedéséért folyamodtak, holott sokkal gyengébb egyházak nem tértek ki az elődök által önkéntesen vállalt áldozathozatal terhének viselése elől. A bábonyi, belényesi, berkeszi, t.-bökényi, huszti, irinyi, kishodosi, mezőtelki, tornyos-pálcai, p.-toldi, saápi, szkulyai, tiszta-bereki, thuzséri stb. stb. egyházak mennek elől a szép példával, a kisebb egyházak közül, midőn az évjárdéknak megfelelő tőkét majdnem mindnyájan már be is fizették. S ezeknél tehetősebb gyülekezetek nem áttalának folytonos kérelmezéssel kísérletezni arra nézve, hogy hát ha — törülnek az alapítványt? Ugy tapasztaltuk, hogy a lekipásztornak főiskolánk iránt táplált nemes ragaszkodása tudta legyőzni eddig is a kérdések megoldásában felmerült akadályokat. Az átalakítási bizottság a felgyült kamatok feltételes elengedésével a megfelelő tőkének kamat nélküli befizetésére olyan kedvező s könnyű módozatokat állapított meg, hogy ha van egyház, mely így is ki akar térni a köteleességteljesítés elől: abban az egyházban romlottak kell valaminek lennie . . . Ne hiányozzék lelkészársainknál a munkás szeretet főiskolánk iránt, még ha nem közvetlenül itt nyerték volna is azt a szellemi tőkét, melyet azonban mégis csak itt tudtak jövedelmözleg elhelyezni, a mi egyházkerületünkben. A másik kedvetlen tünet az, hogy némely kegyes alapítók halála után, kik jogutódait is kötelezték az alapítvány terhének hordozására, az örökítő utódok több rendbeli kérés, sürgetés sőt ügyészi felhívás ellenére sem akarnak tudni semmit a kötelezettségről, jöllehet öröklött vagyonnal gazdagon dicsekedhetnek. Az ügyészi hivatal szoros útasítást vett arra nézve, hogy a jogutódokon a Collegium jogos követelését — ha másként nem lehet — perrel is vegye be. Mi azonban reméljük, hogy a nagy név örökösei nem engedik, hogy perre kerüljön a dolog.

— A „Magyar szó“ március 29-iki száma ezeket írja: „Wlassics Gyula miniszter — a mint a „Magyar Távirati Iroda“ értesül — gondoskodott arról, hogy a nem katolikus lelkészek a folyó évi első évnegyedi kongruájokat a husvétii ünnepek előtt megkapják. Az utalványok és részletes jegyzékek még április elsője előtt az egyházfőhatóságok kezéinél lesznek s így elég idejük marad az utalványozott összegek szétosztására.“ Eddig a tudósítás. Április 1-től már csak egy nap választ el bennünket, de egyházfőhatóságunkhoz az „utalványok és részletes jegyzékek“ még nem érkeztek le. Valóban kitanulhatatlanoknak bizonyultak eddig, úgy az utalványozások dolgai, mint egymásik a központról vett kongrua hír, akár csak az időjárás.

— Általánosan elismerik úgy nálunk, mint külföldön, hogy a Mauthner-féle gazdaság és kerti magvak gyakran háromszor akkora termést adnak, mint sok másféle magvak. Különösen impregnált csillagjegyű répamagjai ritkítják párjukat és össze nem tévesztendők más utanzott hasonló védjegyű, de nem impregnált répamagokkal. A Mauthner féle magok tehát felülmulhatatlanok és gazdáink csak helyesen cseleksznek, ha magzsükségletüket mindig Mauthner-féle magokkal fedezik.

— Ki akar egyéves önkéntes lenni? Bizonyára akárhány fiatal ember van, ki annak idején tanulmányait félbehagyta s így a 3 éves terhes katonai szolgálatnak néz elébe, Debrecenben már évek óta sikeresen működik az országszerte kiténő hírnévnek örvendő Lichtblau

Albert-féle miniszterileg engedélyezett katonai előkészítő tanfolyam, (tanbizottság: eddei Draugentz János m. kir. ny. honvédezredes, Mayer Adolf cs. és kir. ny. őrnagy) melyben azon ifjak, kik még sor alatt nem állottak, foglalkozásukra és előkészültségükre való tekintet nélkül rövidesen megszerezhetik az egyéves önkéntesi jogot. Felvilágosítást és prospektust készséggel küld Lichtblau Albert igazgató Debrecen.

— **Fertőző betegségek ellen, melyek leginkább az egészségtelen ivóvíz által terjesztetnek, biztos óvszer a tiszta egészséges ásványvíz.** Felhívjuk tehát olvasóink szíves figyelmét a „Kristály Szl.-Lukácsfürdői hegyi forrás hirdetésére.“

Szerkesztői üzenet.

G. P. Sárköz. Jól ismerem az efféle küzdelmeket. Éveken át harchan állottam a lelki halázmesterekkel s bár kedvtelenül tettem, élére kellett állítanom végre is a kérdést s a győzelem az enyém lett. De hogy mennyi ragalom és gyalázkodás ért engem ezért, azt csak a jó Teremtő tudja. Azonban mindegy! Tettem a köteleességemet s a lelkiismeretem megnyugtató. Erre állajon kedves tisztárs úr is — ott bizonyára nyert pere leend. — **Dr. M. F. Okány.** Ugy volt biz az még a mi diák korunkban is, hogy az a bizonyos czopf többre nézte a papok ülőhelyét, mint a szöszéket; mert ez utóbbiba felállhatott minden gyermek, de már a papszékbe nem ülhetett be még a teológus sem! A diáknak külön ki kellett telepednie az úrasztali korlátok közé. Ezt követelte az a bizonyos tekintély, mely a vaskalap püfögéséhez volt kötve. Ma már azonban, a mint tudjuk, ennek vége. Tehát csak „pro memor.“ beszélhetünk róla, mint „a fokosnak fénykorá“-ról . . .! Egyebiránt újvtól kezdve bizonyos lapokat irányítottam hozzád, — kapod őket pontosan? — **D. L. B.-Gyula.** Az a husvétii dolog a kezem között van; jókor beküldtetted; de annál jobb, így most nem késtel el. — **I. S. H.-Szoboszló.** Adandó alkalommal — noha verseket nem igen szoktam közölni; de ez talán mégis más elbírálás alá esik. — **Sz. M. Túrkeve.** Nekem örömom az, ha tanítványaimra hatással lehetek s kétszeres örömom a jelen esetben, mert elvégre is ön engem csak 10 hónapon át hallgatott. De a mit tölem tanult, mindaz a gyakorlati élet tapasztalataim átszűrődött rendithetetlen meggyőződése. Egyenes, férfias, határozott jellem, köteleességtudás s a rajongástól ment igaz vallásosság, mely nemcsak nyögdecselni, hanem örülni is tud, ez illik a kaivinista emberhez. Üdvözlöm, s értesítéseit szívesen veszem. — **S. L. Krassó** A mai számra elkésve érkezett, a jövő számban adom. — **Töb-
beknek.** Nem szívesen foglalkozunk sem azzal az úrral, sem hirdeti beszédével. Elvégre is vannak bizonyos dolgok, melyekről az ember a maga kompromittálása nélkül komolyan nem beszélhet. Szerencsének tartjuk magunkra nézve, hogy sikerült magunkat megfékezni, pedig van és volt okunk rá elég, hogy ne úgy történjen . . . Avagy milyen volt a hatás itt A milyen a mult század elején ezen a vidéken a „Sisvai fergeteg“ volt. S a vidéken? annak illusztrálására ide iktatjuk szóról szóra egy hozzánk intézett levél tartalmát: „Olvastam a . . . prédikációjának közlött részletét; és hát igazán megbotránkozva olvastam. Soha se hittem hogy egy . . . katedrában is lehessen így beszélni. Sok nagy és erős igazságot megmondhatunk a katedrából igaz; de annak a helynek a köznapi élet fölött messze kimagasló szentséges volta megköveteli, hogy a külső alakban legalább is választékosak legyünk. Reám megvallom, azt a hatást tette az egész munka, — engedelem a hasonlatért! — mintha egy mezei pásztor kiabálna tele torokkal a szomszéd határban legeltető cimboráira. Durva, goromba nyelvtölgetés, habzsolása éppen annak a bűnnek, amit ostorozni akar. Lehetetlen, hogy hallgatói előtt is ne meredett volna az az „otromba gerenda“ a melylyel szemeiből kidüllesztve távol levő ellenfeleit felöklelni igyekezett; s a célzatosság minden sorából evidens. Annál fogva egy ilyen, vagy mondjuk határozottan ezért a prédikációért bármely falusi egyházközönség a határból kihurcolná, annyi bizonyos! Hiszen éppen csak hogy meg nem nevezi az egyes személyeket stb. stb.“ A skalpirozást tehát helyettünk most az egy-szer elvégezte a nagy közönség izlése. Mi a magunk részéről soha többet még csak nem is szólunk róla; de figyelünk, éber szemekkel figyelünk s ha a fegyelmi törvények hiányosak, majd kibővítjük mi magunk azokat *novellaris úton*, — *egyházi ügye-
ink érdekében!* . . .

Tartalom-jegyzék: Virágvasárnap és Nagypéntek. Dr. Erdős József. — Utóhang. Dr. Ferenczy Gyula. — Tárcsa: A rabsegélyző egyletekről. Csiky Lajos. — Tanügy: Vallás-tanításunk reformja. Nagy István. — Közéletünk: A református énekügyi bizottság munkálkodása. Balogh Ferenc. — A Magy. Prot. Irod. Társaság felhívása. Hegedüs Sándor, Gyurátz Ferenc, Szóts Farkas. — A kongrua nem foglalható le! Bernáth Elemér. — Válasz a nagybányai egyházmegye szatmári körének hozzám intézett nyílt levelére. Zsigmond Sándor. — Irodalom. — Külföld: A holland egyházi életből. Birtha József. Nekrológ: alsó-csernátoni Molnár Albert. — Különméltóságok. — Szerkesztői üzenetek.

Felelős szerkesztő: ERŐSS LAJOS.

Badacsony borvidéki

saját termésű hegyi bor kölesön-hordókban kapható Raksányi Károly ref. lélkésznel Balaton-Henyében (u. p. Köves-Källa.) 1900. évi termés (erős, édeskés, főként azoknak ajánlatos, kik viz nélkül tisztán szeretik a bort) hektoliterje 52 korona.

1899. évi (savanykás, kellemes italu, ez azoknak válik be, a kik vízzel isszák a bort) hektoliterje 50 korona.

1900. évi vörös bor, hektoliterje 60 kor. Van egy éves törköly pálinkám is; hektoliterje 120 korona.

Házai gyökeres sima szőlővessző ezre 6 korona.

Chief-Office 48 Brixton-Road, London, SW.

Valódi

ZAGORIAI

mellsyrup

kellemes és hasznos szerf inótteknek és gyermekeknek, görcsös köhögésfojtó és számarhurtnál, tüdőkatarrh. elnyálkásodás és minden mellbaj ellen. Váladékot megkönnyíti. Egy üveggel küld az összeg előleges beküldése mellett 3 kor 30 fillérré

APOTHEKER A Thierry' Balsam Fabrik

Pregradában, Rohitsch Savanyukut mellett.

Vigyázzunk az üveg elzáró ónjába benyomott czégre: Thierry védangyal gyógyszerháza. (R)

A „NEUMANN M“ czég debreczeni áruházáról.

A tiszántúli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.“ czég

Hiszen évek hos zu sora óta, a mióta ez a czég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debreczenben járva, ne tekintsek meg azt a kitünő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debreczenbe jöve ne mulaszták el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruház-

zat megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak, olesóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a Neumann M. céget keresi föl.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fenntartani, de arra nem is volt eset, hogy Neumann M. áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinosság tekintetében a Neumann cég áruí versenyen felül állanak.

A tiszántúli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen, mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután is figyelmökbé ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevű előkelő céget.

NEUMANN M. Debreczen, főtér, a postával szemben.

Mérték utáni megrendelések legjobban eszközölhetnek.

Pontos ezimre figyelni tessék.

Szabott ári Szabott ári Szabott ári